

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Iudicii vniuersitatis Et Cleri Coloniensis, aduersus
calumnias Philippi Melanthonis, Martini Buceri,
Oldendorpij, & eorum asseclarum, defensio**

Billick, Eberhard

Parisiis, 1545

De Veneratione, Interceßione & inuocatione sanctorum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-29474

nia esse verè peccata, tantumq; abesse vt homo iis se pre-
pararet ad gratiam, vt etiam amplius ita peccet, deumque
offendat. At vbi infra in Iudicio Delectorum de tota pœ-
nitentia & eius partibus agetur, latius & adiuuante gra-
tia Domini nostri Iesu Christi, luculenter explicabimus,
aduersum hæreticos, veræ pœnitentiæ partes, quid de con-
tritione, quid de confessione, absolute & satisfactione
semper crediderit ac credat modò Ecclesia illa Dei, super
firmam petram ædificata.

Habes itaque nunc Lector Christiane & pie, de pecca-
to originali, quale sit, & quod sit: de penis, viciis & malis
inde sequutis: de eiuſdem peccati facta per Christum a-
bolitione: de concupiscentia, & viciis post extinctum ip-
sum peccatum reliquis: quid proficit baptisma eorum qui
negant hominem peccato illo liberari: de potentia & im-
potentia naturæ humanæ, spiritu sancto per regeneratio-
nem accepto: de contritione item peccatorum, ante recon-
ciliationem per gratiam, & bonis operibus, gratiæ defe-
ctu mortuis, Catholicæ & orthodoxæ fidei nostræ asser-
tionem, contrariorumque dogmatum confutationem: ali-
quanto quàm institueram prolixior, sed hoc dabis ca-
lori nostro, qui modi & termini vix patiens, excurrere,
in iis quæ ad sacrosanctæ fidei nostræ puritatem retinen-
dam pertinere videbantur: quam peruersis dogmatis labe-
factari, æquo animo ferre non poteram.

DE VENERATIONE, IN- tercessione & inuocatione sanctorum.

S Equitur nunc in libello Iudicij censura De-
lectorum, de operibus bonis, & eorum me-
ritis per gratiam, cui insertus est, casus, ma-
gis quàm consilio (vt in opere tumultuario
facile poterat committi, presertim vbi sicut
obuia erant colligeretur, cōscriberenturq;
multorum iudicia) articulus de inuocatione Sanctorum:
quem grauitè & infestis animis, Philippus, Bucerus &
Oldendorpius oppugnant, ac sibi iam de eo triumphare
videntur:

videntur: quod non obscure iactant eorum symmista, ex-
 titij quidam monachi stolidi, indocti, & perfricta frontis
 homines, quales reuerendiss. Dominus Archiepi Colon.
 Elector, & princeps noster clemētiss. à Bucero & Philip-
 heu male persuasus, aliquot suę Diœceseos locis predica-
 do verbo Dei præfecit, digniores qui porcos alerent, aut
 remiges in trirēibus traherent, quam vt animarum salu-
 ti procurandę admouerentur: cū sint perfidi, votifragi, &
 temerarij apostatę, nulli certę fidei addicti, sed ad quide-
 nis credendum, docendum & aggrediendum semper faci-
 les & expediti. Cuius quidem articuli, video propterea à
 pijs quibusdam & catholicę fidei sectatoribus, integram
 propugnationem vehementer desiderari. Ac iam dudam
 speraueramus illud facturum doctissimum virum Bartho-
 lomęum Latomum: qui si voluisset, hoc vtique poterat e-
 leganter & copiosę præstare. Verum ille intentus forte
 liis, in eo libro quem ante hoc biduum Colonię impres-
 sum aduersus Buceros edidit, hoc tantum agit, vt dete-
 ctis Buceri fraudib⁹ ac paralogismis, obtineat clarissimo-
 rum orthodoxorumque patrum testimonijs, inuocationis
 vsum fuisse iam supra annos mille ducentos in Ecclesia re-
 ceptum: quod ita agit vt vix quisquam melius. Et cerę de-
 bebat ijs qui credunt (aiunt autem omnes se credere) in-
 terea temporis extitisse vllam veram Ecclesiam, persua-
 sum quoque esse tam longæuum inuocationis vsum, non
 potuisse temere (præsertim atate illa puriori) inuehi in
 Ecclesiam, aut tot seculis in eadem impie retineri: sicut sto-
 lide proclamāt aduersarij esse Idolomaniam. *Quod si sit,*
interea nō fuisse verā Ecclesiā erit necesse: cum nō possit
Ecclesia esse, cui idololatria p̄betur. At vt nunc sunt mo-
res, nulla quamuis firma ratione, contentiosus quibusdam
potest satisfieri aut persuaderi, vt necesse sit & hoc argu-
mentū explicari latius, & plures ad idem efficiendū ratio-
nes adhiberi. Intersectam itaq; hoc articulo censurā illam
de operibus bonis & eorū meritis, visum mihi fuit rursus
coniungere, & tollere prius è medio, primumq; tractare
articulum illū de veneratione & inuocatione Sanctorū: ac
tum demū integra disputatione & illā quoq; tractare. De-
quantur igitur verba Iudicij Delectorū, vt erāt inserta.
 Debat.

*Bartholo-
 meus La-
 tomus de
 inuocati-
 one sancto-
 rum.*

Dehortatur quoque ab imploratione san-
 ctorum, ob id quod Christus est summè miseri-
 cors, aduocatus pro nobis apud patrem, & satisfa-
 ctio pro peccatis nostris. Neque tamen id ipsum
 expressis verbis agit, sed rebus quas ob oculos
 proponit conatur efficere. Multis enim modis at-
 terit implorationem hanc & eleuat, nec multum
 abest quin videatur damnare, & ne ipsis quidem
 Sanctis dicit admodum placere.

Prædicata est & nobis Dei misericordia, in quâ
 anchoram spei nostrę defiximus: & scimus ipsum
 nihilominus esse iustū, atq; adeo nobis thronum
 gratiæ eius adeundum esse cum fiducia, vt miseri-
 cordiam consequamur. Ad hoc adhibemus no-
 biscum sanctos, tam eos qui agunt in terris, quàm
 qui viuunt in cælis. Hoc enim Deo placitum est
 & acceptum, vt per multorum intercessionibus ho-
 noretur ipse, & nos adiuuemur. Oportet enim o-
 rare alterum pro altero, vt salutem consequamur.
 Hoc modo fecit Apostolus, & orationem pro se
 postulauit fieri. Theodosius cum sacerdotibus &
 populo omnia orationum loca circūibat, & an-
 te martyrum & Apostolorum thecas iacebat hu-
 mi prostratus, poscens fida sanctorum auxilia.
 Neque tamen ideo putandi sunt diffidentia ali-
 qua circa misericordiam Dei languisse, sed mul-
 to magis, vt plurimorum intercessionibus adiu-
 ti, recta Deum adirent. Ita & nos demeremur
 nobis sanctos legitima ueneratione, precamurq;
 vt nobiscum orent Deum pro nobis. Non despe-
 ramus, non diffidimus, non dubitamus etiam, sed

Deo hanc habemus reuerentiam, vt non arrote-
mus nobis supplicandi dignitatem, simulque rea
nostra adeoq; trepida conscientia, consociatis si-
bi sanctis Apostolis, martyribus, & Deo dilectis
confessoribus, meliori cum fiducia thronum gra-
tię accedit. Hinc sunt Litanie illę, quibus sancto-
rum agmina inelamamus, quarum vsus peruetu-
tus est: Cassiodorus enim Litaniarum meminit
Tripartite historie libro primo, & Nicephorus
sub Valentiniano. Somnium est quod quidam pu-
tant sub Gregorio primum auditas.

Melan- *pe* *alijs*, *opponit* *nobis* *antiquitatem*, *ait* *Theodosium* *stratum* *ad*
thon. *sepulchra* *mortuorum* *suas* *preces* *dixisse*, *&c.*

Primum igitur de seculo & authoritate scriptorum veterum
ita respondeo: vna quedam est Ecclesie Dei catholice perpetua &
pura doctrina, per Apostolos tradita, qua habet testimonia Eccle-
sie etiam sequentium etatum. Sed alij scriptores alius puriores
sunt, vt totum doctrina corpus, si quis dextre iudicet, apud Augu-
stinum purius est, quam apud Origenem, Miscet & singula fecit
la aliquid contagy, vt hominum natura in hac imbecillitate non
quam est sine vitio. Et natura fauemus patriis & presertim
moribus, ideo cum semina superstitionum ircepissent in Eccle-
siam, sancti patres quedam vel non satis considerabant vel tolera-
bant, tametsi non probarent. Nota est omnibus Augustini querela
de superstitione sua etatis, cui ait, seruitutem Ecclesie iam danti-
rem esse Mosaica. Sed ferebat hic quedam vicia, occupatus
difficilioribus certaminibus.

Deinde nondum adde creuerant abusus illi de quibus nunc dis-
serimus, vt postea barbaricis temporibus & cum accessit que-
reuerunt. Erat consuetudo facere mentionem mortuorum in publi-
eis precibus. Nondum accesserat opinio applicandam esse pro
eatenam Domini, nondum erat res questuosa. Fortassis aliqui prius
ism mortuos inuocabant. Nondum tamen erant statue, nondum
si illa

tributa erant munera inter mortuos, Nondum Anna dabat opes ut
 lano, nondum Georgius iuuabat equites, ut Castor & Pollux, den. &
 semina sparsa erant, quae adhuc erant exigua, sed tamen ueram lu-
 cem fidei obscurabant. Alii igitur alii se uerius obstitabant. Narrat
 Epiphanius sua aetate mulieres in Syria statuam Mariae circū ulif-
 se, & ei liba, & nescio quas res alius obulisse. Hunc morem inter
 hereses recenset, & oppressum esse inquit diligētia & auhoritate
 Episcoporum, quod imitatio esset e huius furoris: Nunc magna pietas
 datur inuocare Mariam, & donaria liberaliter cumulare.

Quare cum nobis antiqua exempla obiicitis, hoc respondemus, nos
 fideles ut supra dictum est, tueri consensum Catholicae Ecclesiae
 Christi, & adsi manus nos de symbolis non dissentire à probatis
 scriptoribus ueteribus, congruere etiam aetatem illam nobiscum exi-
 stimus in caeteris nostris sententiis si dextre de ea iudicetur. Et
 si ipsi scriptores saepe negligentius loquuntur, & quaedam priua-
 ta exempla reperiri possunt, quae nostris ritibus aduersantur, tamē
 mori Ecclesiae publicis fere conuenit nobiscum. Cæna domini una
 communis erat, etiam si fortassis reperias exemplum ubi aliquis sua
 quadam superstitione priuatim tanquam sacrificaturus, consuetudi-
 nem publicam mutauit. Ita & mortuos aliqui inuocabant. Paulatim
 enim hæc superstitiones irrepsērunt.

Nec ualet argumentum uestrum: Hæc facta sunt aetate patrum:
 Retineatur igitur mos præsens: Est. n. dissimilis, ut si quis dicat, pa-
 ter tolerat filium sæpius conuuantem, ergo deb. bit ferre & g. as-
 fatorē & insidiantem alienæ pudicitie. Ita uos exempli ueterum
 quæ adhuc minus mali habent, posterioris aetatis uicia, quæ iam simi-
 lia sunt Ethnicis, stabilire conamini. Etiam si Basilius hac uoce com-
 pellat Martires το άγαθοί χριστιανοί φροντιδω, δεηστωσ ουνε-
 γαί ηπερ βαρταϊ δουρατῶ & c. nota. en retinendus est mos hu-
 ius aetatis, cum omnia pleia sunt statuarum, & ad eas alligatur, uel
 Dei, uel mortuorum inuocatio: & ut olim a Neptuno prospera nauig-
 atio, a Cerere fruges petebatur, ita nunc uarij opitulatores inuocā-
 tur. Quare cum uetustum morem constet dissimilem esse posteri-
 bus seculis, omittite illa priuata & pauca exempla, ac ad normam
 uidelicet ad scripta Prophetica & Apostolica redite, Lapis inquit
 Basilius, ad normam accommodandus est, nō norma ad lapidem in-
 flectenda. Exempla legibus congruunt, ut uulgo dici solet.

Hæc de scriptorum ueterum aetate hoc loco dicta, uolo etiam uale-
 re in reliquis. Non enim proorsus sine uicio & as illa fuit: & tamen
 nec

nec Hieronymus facit mentionem inuocationis, litigans cum Vig-
lacio de honoribus mortuorum. nec quid se. erit Theodosius clare
citur. Sed ut fuerit mos dicere: ora pro me Paule, tamen sententiarum,
rorum, ut in herbis fuerunt, & his seminibus non est recentium
porum furor confirmandus.

Ortho-
doxus.

Haecenus aduersarij toti mundo contestati sunt, se nihil
aliud quam abusus nostrorum temporum, qui intra annos
ad summum quingentos irrepserunt, insectari: nec aliam
causam, quam quod cupiant restitutos illos & reformatos
ad normam & doctrinam veteris Ecclesiae, cum qua nihil
dissidium, sed perfectum sibi consensum esse, magna voce
iaerunt. Nunc vides Lector candide, istis cum illis quo-
modo coueniat. Haecenus posteriores aetatis scriptores re-
spuerunt, nunc cum producimur veteres, non qui intra an-
nos trecentos aut quingentos scripserunt, sed qui ante mil-
le ab hinc annos, ad tempora usque apostolorum docuerunt
institueruntque Ecclesiam Christi, rursus tergiversantur,
alius hac, alius illa interpretatione: nec tamen (ne suo quo-
dem ipsorum iudicio) lectori rem intelligenti satisfacere
possunt. Ad postremum igitur, necesse erat & veteres respo-
dere, eosdem etiam, quos solent contra nos, aut male intel-
ligere, aut deprauatos plerumque pro suo sensu citare. Pro-
inde haereticorum orator Philippus, nouam meditatur il-
lusionem, qua & veterum illorum patrum autoritate la-
befactet, & oculos perstringat eorum quos iam seductos
tenet eadem haeresi sibi obnoxios. Metuit profecto, ne
periat illis deus oculos, ad cognoscendum suos errores, &
resarcharumque; istorum nequissimas imposturas. At tu co-
gnosce lector, quam false soleat & inepte gloriari de veterum
patrum consensu, quamque sit vana, futilis, & indigna reli-
giorum istorum ostentatio ad plebem. Tam non succu-
runt enim eis veteres, quam nec posteriores, ut simul con-
sensus respiciat, & sibi solis permittant de Christiana religio-
nis dogmatis, pro suo arbitrio definire. Cui cedat enim, aut
cui acquiescat pertinax & opinionibus suis, vallata super-
bia? Sed ad Philippum, ut quae diximus fiant tibi copertiora.

Decepto-
res metu-
unt suas
laudes a-
periri.

*Paucā, inquit, de inuocatione mortuorum dicam. Quasi non
quoslibet mortuos statim inuocemus, aut soli sancti sumus
mortui. Vide lector, ut homo impotens, animi sui virulentia*

nam in sanctos despuat. Beatus Augustinus grauius & indigne tulit Iulianum Pelagianorum episcopum pro baptizari dixisse perfundi, & tamen qui baptizantur, perfunduntur. Verum hic volebat rem sacram vulgari appellatione, efficere viliorē. Sic faciunt haeretici, nec res sacras suis nominibus dignantur. Sic & Iulianus apostata Christum Galilaeum & fabri filium, Christianos verò Galileos per contemptum appellauit. Ecclesiast. histor. libro decimo, capite 35. Et Tripart. hist. lib. 6. cap. 44. Iam minor erat iniuria, minorq; contemptus, baptismum perfusionē, aut Christum Galilaeum appellare, quā sanctos qui cum Christo viuunt & regnant appellare tantum mortuos. Et tamen non alio eos nomine miscellus & ater iste haereticus foetete suo libello dignatur. Proh, contumelias & impietate ethnicā. Quid enim contemptibilius potuit homo amens & impotens, in sanctos Dei effutire? An ista loquendi forma sacris scripturis, & patribus tam frequēs est, vt aliter loqui nesciat? Quis ad hanc vesaniam, nisi atheus non indignetur? & adhuc queruntur aduersarij, quod male à nobis audiunt. Inspiciens tu audi quod dicit scriptura, Iustorum animae in manu dei sunt, & non tanget illos tormentum mortis, nisi sunt oculis insipientium mori, & estimata est afflictio exitus illorum, illi autē sunt in pace. Audis scripturae testimonio insipientes esse qui sanctos arbitrantur mortuos? Et Christus numerat Abraham, Isaac & Iacob inter viuos. Matth. 22. Nō legis quod dictū est à deo, Ego sum deus Abraham, Isaac & Iacob? Non est deus mortuorum, sed viuētium: vbi Melathō eosdē illos cōtendit mortuos, quos Christus asseuerat viuētes, tam bñ obseruat ouis ista vocē, Christi. Verē viuunt, qui corpore mortis huius posito, secundū animam liberiore vita in deo fruuntur. Quiescit quidē corpus & dormit, quousq; resuscitetur in nouissimo die. At spiritus interi cū domino Iesu, qui suscipit membrorum suorum spiritum in eternum regnum patris, ineffabili gaudio exultat. Fortassis credit haereticus iste extingui cum corpore simul & animam. Si credit enim viuere animam, quae potior & nobilior hominis pars est, cur non ab ea potius quam à mortali corpore sanctos de nominat? Saltem cur non scripturae cōsuetudinem retinet, quae sanctos in Christo decedentes

Hostes fidei Christianae non appellare res sacras dignis nominibus.

Sapient. 3. Sancti de scripturis dicuntur viuere.

Iob. 19. Actuum. 7.

Secundū corpus dormiunt sancti, cō spiritus eorum viuunt.

dentis, dicit quiescere & dormire, studiose vitans mortis appellationem? Sic 1. Cor. 15. Ergo qui dormierunt in Christo, perierunt? Sic & 1. Thess. 4. Deus eos qui dormierunt per Iesum adducet cum eo. Christus quoque primitiæ dormientium appellatur, & Stephanus dicitur obdormiisse in domino. Act. 7. Nisi forte significantur non vulgariter mortui, vt Apo. 14. Beati mortui, qui in domino moriuntur. A modo iam dicit spiritus, vt requiescant à laboribus suis, vbi non simpliciter mortui, sed in domino dicuntur mortui & beati.

Nunc attende Lector, hominis artificium, quo nititur veterum scriptorum autoritate eleuare: Vna (inquit) est Ecclesie Catholice, perpetua & pura doctrina, per apostolos tradita, quæ habet testimonia Ecclesie, etiam sequentium ætatum. Quod confiteretur esse vnã eandemque perpetuã & purã, ac per apostolos traditam doctrinã Ecclesie Catholice, libenter audiuius. Inde est firmitas & certitudo doctrine nostræ, inde est trophæum quod cõtra aduersarios erigimus. Atque vtinam Philip. quod asserit, prudenter secum expenderet. Si est enim vna, cur scindit eã, & diuersã à nostra, quæ catholica est meditat? Si perpetua, cur nouam quæ nunquam fuit patribus audita comminiscitur? Si pura, cur turbulentã reddit? Quod verò addit, eam habere testimonia sequentium ætatum, non facta veterum mentione, non est obscurũ cur faciat. Se ipsum videlicet, putat in ea classe tenere arcem, & clauum regere, nec ulli veterum posthabendũ, vt sit Ecclesie eius suffragiis ac testimoniis opus, quod si nosse cupis ipsum certò sibi arrogare, tantum lege libellũ ipsius de Ecclesie autoritate & veterum scriptis, in quo nemo patrũ ei satis probatur, cum vix melius de eis committat temerarius censor, quàm cæcus de coloribus. Verum nos testimonia sequentium ætatum, putamus cum iudicio discernenda. Vbi enim veteribus subscribunt, aut tradunt scriptis eorum consentanea, nos quoque fatemur ipsa plurimum valere. Hec est enim traditio per manus accepta, hæc est præsentis seculi cum præteritis perpetua cõnexio, hæc est vnitatis illud vinculũ in spiritu sancto, vnicam ecclesiam semper regente confirmatum. Sicubi verò scriptores recentiores, à veterũ cõsensu recedunt, ac exorbitant, quod facere

Mortuus
patrum
Melagh.

Ad poste-
riores per-
tinet à
prioribus
non disce-
dere.

consueverunt, qui suo ingenio plus quam oportet confisi, noua dogmata comminiscuntur, negamus eos quicquam habere cu Ecclesie doctrina comune. Hæc est regula qua Tacianus (vt habet Euseb. Eccle. hist. lib. 4. cap. 29.) quaque Montanus (vt idem habet lib. 5. cap. 16.) hæreses conuincbantur: tradebant enim (vt illic dicitur) dogmata diuersa ab his, quæ ex successione maiorum Ecclesie tradita fuerat, & inquirebatur, vnde nam doctrina hæc noua? Vbi sola nouitas patribus ad dānationem sufficiebat. Mōtanus finxit se à Deo missum, id quod hodie quidā aduersariorū sibi arrogat. Certus sum (ait Lutherus) doctrinā meā de celo esse. Hæc iudicandi de doctrinis norma, ab Irenæo, à Tertul. à Damasc. & patribus sequētib; diligenter obseruata est, habetque similitudinē quandā cū longæua possessione, qua cōtra nouicios impetitores ex iure præscribitur. Solet enim & ecclesia sui dogmatis vetustate, cōtra hæreticos, & eos, qui nouas in Ecclesia inauditasque traditiones afferunt præscribere ab exemplo Pauli: Si quis videtur contentiosus esse, nos talem consuetudinem nō habemus, neque Ecclesia Dei. Hinc est memorabilis ille & insignis Tertulliani de præscriptionibus aduersus hæreticos liber, sunt & apud alios patres in eandē sententiā multa, quæ attimus est attingere, vbi peruenerimus ad traditiones. Quod si adhuc in nascēte illa ecclesia, quādo primordia illis constabilebatur, tātū valuit præscriptio, quāto nūc potiori iure nouiciis istis recentū dogmatū authoribus, Ecclesiasticę doctrinæ vetustatem tot seculis cōprobatam obtendimus?

Qua norma patres deprehendebant errores.

Præscriptio doctrinæ ecclesiasticę.

Sed alij, inquit, scriptores, alij puriores sunt, & miscent singula secula aliquid contagij, vt hominum natura in hac imbecillitate, pua.

Vbi hic est Dialectica tua, omniū scriptorū Aristarche? quæ est consequentia? Hominum natura nō est sine viciis, ergo permiscent vicia doctrinis, ergo & scripta habent aliquid contagij? Sic inferes, si placet, ex hoc eodem quilibet. Nos verō diligenter distinguimus contagionem doctrinæ, à morum cōtagione: neque enim parum retulerit, doctrina, an moribus quis peccet: quæ vtraque Melanth. miscet ac confundit. Fieri potest, vt recte & bene quis doceat, & tamen viuat malè. Et contra, fieri potest, vt viuē.

Error doctrinæ separandus ab errore vitæ.

§ tes

tes cū laude doceant peruersa: quales fuerūt olim poenitē-
 tiæ abnegatores Nouatiani, vitæ sanctimonia admirabi-
 li. Iam vt verum sit, neminem fuisse vnquam Ecclesiā
 scriptorum, qui peccatis in totum caruerit. Si dixe-
 rimus enim quia peccatum nō habemus, nos ipsos seduci-
 mus, & veritas in nobis non est. Non oportet tamen pro-
 pterea statim & doctrinam ipsorum reprehendere, nō etiā
 licet uiuant perditē vt in Caypha & Balaam monstratur.
 Et Christus ait: Super cathedram Moyfi sederunt scribæ
 & pharisæi, quæ dicunt vobis facite, opera autem eorum
 nolite facere. Sic ad Roman. Apostolus: Qui prædicat nō
 furandum, furaris: qui dicit non mœchandum, mœchatur:
 qui abominatur idola, sacrilegium facit. Itidē faciunt si qui
 sunt doctores istiusmodi, ac suam ipsorum vitam detestā-
 tur & reprehendunt, cum admittunt quod non probant,
 faciunt quod displicet. Et Ecclesia quoque tolerat inter-
 dum ac dissimulat vicia ad tempus aliquod: abūt autem vt
 probet. Proinde non est, vt propter abusus, aut morū con-
 tagionem conuellat Philippus veterum patrū & Ecclesiæ
 in docendo auctoritatem, frustra que nobis occidit, qua-
 stum, liba, superstitiones, pallium Annæ, vetularū natus,
 militum vota, aliāque deliramenta. Quando enim negle-
 cto Deo docuit Ecclesia opes à diua Anna, aut Georgio
 vires poscere ad præliandum? Vbi distribuit neglecto Deo
 inter diuos ista munera? Quando docuit quæstui dare ope-
 ram? aut quando talia ea qua tu dices forma, comprobant
 aut quando alligauit ad statuas Dei vel sanctorum inuoca-
 tionem? Vos si abusus tantum reprehenderetis, nemo pius
 aduersaretur: sed in doctrinæ & veræ fidei expugnationē
 progreditur licētia vestra. Verum est & istud ab initio na-
 scentis Ecclesiæ, nunc vsque diuersas hæreses subinde ob-
 ortas, vnāque extincta, succreuisse alteram. Nō potuerunt
 tamen illæ quantumuis caput horridum extulerint, aduer-
 sus Ecclesiam, & perpetuum illum Ecclesiæ consensum ab-
 quando præualere, sed cū essent temporaneæ & instabi-
 les, ad instar fumi euauerunt ab Ecclesia explosæ, quæ in
 medio hæreticorum semper perstitit inconcussa, victrix,
 ac nunquam de gradu præcipitata. Atque ita factum est,
 Ecclesia non modo non acceperit ab hæresibus contagio-

Mali ho-
 mines pos-
 sunt doce-
 re bona.
 Iohan. 18
 Num. 23.
 Mat. 23.
 Roma. 2.

probat
 non
 in
 in

Nulla hæ-
 reses po-
 tuerit ec-
 clesie per-
 petuum cō-
 sensum di-
 rminere.

non
 non
 non

nem aliquam, verumetiam purior, defecator & glorio-
 fior inde emerit, ac velut aurum igne probatum reluxe-
 rit. Vnde non est, vt propter haereses quae aliquando ex-
 titerunt, labefactet Philippus Ecclesiae aut patrum ortho-
 doxorum auctoritatem, iis enim auctoribus haereses sunt
 extinctae.

Denique & istud non negamus, probatissimorum scri-
 ptorum quosdam interdum hallucinatos, & in vno vel al-
 tero forsitan absque haeresis ignominia, a communi Ecclesiae
 consensu aberrasse, sed in paucis. Nec multos simul tempo-
 re eodem, neque pertinaciter. Quis autem dixerit commu-
 nem Ecclesiae consensum potuisse huius vnus cuiuspiam
 vel illius priuata ac variabili opinione labefactari? Costat
 enim Ecclesiae consensus ex communi consensu omnium
 seculorum, eo scilicet quem nulla interruptit cessatio, prio-
 ris, mediae & vltimae aetatis. Dogmatis cessatio, instabilitas
 argumentum est certissimum. Proinde si quid forte ex-
 cidit alicui ex patribus prioris aetatis, quod non comproba-
 rint ea aetate synchroni reliqui, neque item receperunt, me-
 dia & vltima aetas, non est Ecclesiasticum dogma.

Similiter si quid visum fuit alicui mediae aetatis quod repu-
 diauerit, non agnouerit, neque receperit aetas prior aut po-
 sterior, eadem de causa refutatur. De postremae vero aeta-
 tis scriptoribus, quid amplius dicam, quam quod eorum sit
 sua dicta consensu auctoritate & fide tam prioris quam me-
 diae aetatis comprobare, ita saltem vt nihil ab illis diuersum,
 sed quod sit eis consentaneum doceant, alioqui aliter scri-
 pta confutantur, tanquam ab Ecclesiae consensu remotissi-
 ma, si qua non tradita vel a maioribus accepta.

In prima aetate Tertullianus grauissimus scriptor suavit
 Monogamiam, Ecclesia temporis illius hoc dogma non
 comprobauit: Media & vltima aetates similiter non recepe-
 runt. Proinde haesit apud Tertullianum sua propria opi-
 nio, mansitque communis Ecclesiae consensus integer & il-
 labefactatus.

Eadem illa aetate Papias Iohannis apostoli cum Poly-
 carpo discipulus, in ea prolapsus est opinionem, vt crede-
 ret mille annos futuros post resurrectionem, quibus sancti
 cum Christo corporaliter regnaret, quem postea sequutus
 est

§ ij est

est Nepos cantor, & post hunc Lactantius firmianus. Verum neque qui Papiæ, neque qui Nepoti aut Lactantio conuixere, sententiam illam receperunt, neque item mediæ & vltimæ ætates. Proinde non abiit in communem cõsentium, sed mansit illis propria.

Cyprianus glorioſus ille martyr & Carthagineſis. epifcopus, exiſtimabat hæreticos & ſchiſmaticos nihil agere baptizãdo, cui ſubſcriperunt plerique omnes Aphricani Numidarum & Mauritanorũ epifcopi. At reliquis orbis Chriſtianus, neque ſubſcripfit, neque comprobauit, neque item ſuccedentes ætates iſtud receperunt: quamobrem non habetur opinio illa, pro Eccleſiæ conſenſu cõmuni, ſed manſit illorum, nec eſt in alios trãmiſſa. Ipſe quoque Cyprianus cenſuit non eſſe quenquam ſi diuerſum ſentiret ea de cauſa à communionẽ ſemouendum, ſicut multis in locis Auguſtinus teſtatur, & ipſe quoque de ſe Cyprianus in epiſtola ad Iulianum affirmat.

Diuus Ambroſius. comprecatur naturam & celerem reſurrectionem Gratiano & Valẽtiniãno imperatoribus, quod votum, carnali quodam affectu expreſſum, non genuit falſam in Eccleſia de vniuerſali reſurrectione opinionem aliquam, quia nullus qui malè defenderet acceſſit, & ne ipſe quidem Ambroſius dogma nouum intendebar.

Quanta minus conſideratè (vt fit aliquando) dicta aut retractauit, aut ſana interpretatione moderatus eſt beatus ille, tam ingentium voluminum ſcriptor catholiciſſime Auguſtinus. Quod ipſum & alios non paucos ex patribus veriſimile eſt facere ſibi propoſuiſſe, ſi non mors inopinata propoſitum auertiſſet. Poſſem multò plures mediæ & poſtrimæ ætatis ſcriptores, quibus ſimilia acciderunt enumerare, ſi operæ facere precium viderer. Arbitror autem hæc de magnis illis primæ ætatis ſcriptoribus demonſtrata, ſufficere ad coniectandum, quid mediæ aut poſtrimæ ætatis ſcriptoribus euenerit. Atqui meminere inter eos

Catholicoſque ſcriptores perpetuus votum. iidem ſe eſſe homines, poſſe errare, poſſe humani aliquando peccati, nemo ſe geſſit pro omniſcio, imbecillitatem ſua cõpetuſſe voſſi ſunt, & Eccleſiæ quam ſolam ſciebant errare non poſſe, authoritati humiliter ac reuerenter ceſſerunt. Tales ſunt

consuit Ecclesia hæreticos aut peruerforum dogmatū auctores cum nulla contentione aut pertinacia, opiniones suas defenderent, quas simpliciter enunciaſſe & aliorum, ſed præcipue Eccleſiæ iudicio ſubmiſiſſe fuerant contenti. Nulla hinc discrimina ſunt orta in Eccleſia, nulla perturbatio, periculum nullum, nemine defendente, urgente, aut ſolicitante, ſuas inuentiones, nemine etiam pro dogmate recipiente. Proinde vbi nullum fiebat Eccleſiæ negocium, vnde nullus oriebatur tumultus, ſed videbatur iners ac quieta iacere opinio aliqua ſine viribus, non animaduertit, ſed præterit Eccleſia priuatorum hominum, priuatas quiſquilias. Neque tamen ob id leuiter æſtimanda eſt, tallium ſcriptorum authoritas in his quæ cum multo ſplendore pro fidei Chriſtianæ propugnatione, ac diligenti explicatione, non ſecundum proprium, ſed communem Eccleſiæ conſenſum docuerunt, cum videlicet, quem credidit, cōprobauit & retinuit omnis ætas. Eiuſcemodi enim dogmata, illi non tanquam ſua, ſed tanquā Eccleſiaſtica cōſtanter aſſeruerunt, acceptaque ab apoſtolis & eorū ſucceſſoribus, ad poſteros tranſmiſerunt.

vbi diſſimulet eccleſia errorem.

Quare cum citantur ſcriptores ſiue veteres, ſiue poſteri, non oportet ab eis in teſtimonium confirmandi dogmatis aſſumere ea quæ ſunt vni alicui ipſorum ſingulariter propria, & ita propria, vt aliorum tēporum conſenſu careant. Alioqui daretur eiſmodi ſcriptoribus authoritas, nō paulo maior quā ſibi Chriſtus dignabatur vendicare. Chriſtus enim ſuam doctrinam, dignatus eſt nobis confirmare teſtimoniis legis & prophetarum. Vnde habet in talibus locū illud Apoſtoli: Licet nos aut angelus de cœlo euangelizet vobis, præterquam quod euangelizauimus vobis, anathema ſit. Sic (vt prædiximus vobis) & nūc iterum dico, ſi quis vobis euangelizauerit præter id quod accepiftis, anathema ſit, Galat. 1. Sed illa tantum eorum dicta quæ nō modo ceteris ſcriptoribus eiſdem temporis, verum etiam aliorum omnium temporū catholicæ fidei doctoribus ſunt conſentanea, aut communi conſenſu omnium Chriſtiani orbis nationum fuerunt olim nūc vſque ſine ceſſatione recepta & comprobata aſſumuntur.

Quæ ſcriptoriū diſta valent ad probandā doctrinā catholicam.

Quæ hætenus diſſeruiſimus, præderunt non modò ad cōfutandum

S iij futandum

*Scripturae
intellectus
vnde pe-
tendus.*

furādum futiles Philippi cauillos, quibus molitur antiquis scriptoribus detrahēre suam autoritatem, quo liceat ipsi suōque sodalitia quilibet in Ecclesia statuere, liberius grassari, verumetiam, vt cognoscāt imperitiores, vnde nā scriptura deficiente, aut si quando forsan scripturae sensus videatur anceps, vel obscurus, petenda sint indubitata certaque doctrinae & veritatis testimonia, ac verus scripturae intellectus. Sic monet & magnus ille apostolorum discipulus Clemens, Recognitionum lib. 10. vbi sic ait: Multa verba sunt in scripturis diuinis, quae possunt trahi ad eū sensum, quem sibi vnusquisque sponte praesumpsit, quod fieri non oportet. Nō enim sensum quem extrinsecus attuleris alienum & extraneum debes quaerere, quem scripturarum autoritate confirmes, sed ex ipsis scripturis sensum capere veritatis, quem oportet ab eo discere, qui ipsum à malis sibi traditum seruat, &c. Habe igitur vel vno verbo omnium praecedentium distorum sententiam.

Quae scriptoribus sunt propria, nō agnoscit Ecclesia dei, neque assumuntur nobis in testimonium: quae verò cum aliis habent communia, haec ipsa pro suffragiis & indubitatis testimoniis adhibentur, haud secus ac si ex ore Dei sint prolata. Iuxta illud: Spiritu sancto inspirati, loquuti sunt sancti Dei homines: quod ad eos vtique pertinet, quos vno eodemque spiritu consona dixisse compertum habetur. Ille enim est spiritus veritatis, quae vna est: spiritus pacis, quae & ipsa vna est: spiritus Ecclesiae, quae non nisi vna est. Ergo qui vnitatem dirimit, spiritum veritatis, pacis & Ecclesiae non habet. Nō est enim dissensionis Deus, sed pacis 1. Corinth. 14.

Progrediamur ad reliqua. Negat olim eorū Dominus applicatam fuisse pro defunctis: at istud nō est huius loci paulò post vbi de Eucharistia dicitur, de hoc quoque agemus. Opponit nobis questum: nos questui non patrocini mur, nondum autem diiudicatum est, vtra partium, nos aut vos o Philippe, questui deseruiamus. Verum de hoc aliquid dabitur de Monasteriorum, Collegiorum ac Scholarum reformatione occasio dicendi.

Addit, *Forstis aliqui priuatim mortuos inuocabāt, nō dū iam erāt statui.* Vide vt cōtorqueat se. Nō potest negare sancti

olim etiam inuocatos, ob id dolēt ipsi caput, venter & ilia. Sed quod adhibet dolori suo remediū: *fortassis* (inquit.) quā agrē accedit ad confessionem. Cur fortassis dicis Philippus? Vbi hoc legisti? An dubitas adhuc? aut quod constat certissimē factum, quod omnium ferē orthodoxorum patrum scripta testātur, adhuc tibi fortassis dicitur? *Prinatim*. Sed nos publicitus in templis, in concionibus, in supplicationibus factum, efficiemus palām. *Mortuos inuocabant*. Hoc faciebāt qui Iouem, Martem, Venerem, Mercurium, homines mortuos & damnatos pro diis adorabant, talem inuocationem nos non defendimus, Nos vnum & solum Deum adoramus: sanctos verō qui cum Deo viuunt felicitius quā nos in terris, precamur pro nobis vt intercedant, adeoq; non mortuos, sed viuos, modo quodam inuocamus, cuius statim dabimus integram rationem, vt appareat, quā frustra hāresi suā Philippus medeatur.

Nondum tamen (inquit) *erant statuae*. Homo peruersus & in reprobum sensum datus, quanta laborat phrenesi, vt nullius sacri reuerentia tangatur, nisi suo appellitet nomine, non sacramenta, non sanctos, non imagines: omnia verō prophanis, vilibus, & contemptis vocibus. Sic Eucharistia tremendum & adorandum sacramentum, panem: sacerdotes, sacrificulos: sanctos in cælo regnantes, mortuos: eorum imagines, statuas vocat: quum sint statuarū ociosæ figuræ, in quibus artificium, non significationem spectamus. At vero sanctorum imagines significandi prototypi sui causa exhibentur. De cruce Christi, de salutationis angelicæ, aut resurrectionis Christi figura, de imaginibus in quibus certis quibusdam signis & notis distinguuntur Deipara virgo Maria, apostoli, martyres, & confessores Christi, tu ne facies nobis statuas Melanthon? ista nō potest esse inscitia: Malicia est igitur aut phrenesis. Agnoscis Lector, quo spiritu agitur? Vt video certamen est nobis cum homine planē impio, qui de Sanctis nihil nouit amplius quā esse eos mortuos: de imaginibus nihil nisi quod sine statuarū: Eucharistiam aliud nihil nisi panem esse. Voces prophanas: quas velut digito demonstrauit Apostolus, quando ad Timotheū suum scripsit, O Timothee, depositum custodi, deuitans prophanas vocum nouitates, &

S iij opposi-

oppositiones, falsi nominis scientiæ: quam quidam promittentes, circa fidem exciderunt.

Sed vnde nosti Philippe, non fuisse olim imagines in Ecclesia? Meminisse certè non potes factorum illius temporis, qui nondum sexaginta compleueris annos. Legisti ne alicubi? Profer, edicito apud quem legeris. Fortassis in foliis Sibyllinis. Homo blasphemia tumidus, quasi ex Apollinis tripode vaticinetur, quicquid mentiri libet, impudenter euomit. Quando enim non prætulit Ecclesia crucis Christi signum? Quando non extiterunt Christi, Mariæ, & apostolorum celebratissimæ imagines? De porticu & mediis ætatibus Ecclesiæ, tam compertum habetur vt nihil magis. Possent forsitan quispiam de priori ætate dubitare, propterea quod defuerunt illis iusta templa & arotoria, quodque grauissimis persecutionibus oppressi, non potuerunt res istas curare. Et quanquam hæc ita se habuerint, statuebatur tamen nihilominus imagines passim quas alicubi diuina virtus miraculis supra naturæ vires illustrauit. Quo verò huius tibi fides fiat, operæpretium erit verba de hoc Eusebij subiicere. Is Ecclesiast. hist. lib. 7. ita habet. Quia vobis huius (de Casarea Philippi loquitur) fecimus mentionem, iustum videtur commemorare etiam illud in ea quod historia dignum duximus: Mulierem quæ sanguinis profuuium laborantem, à Salvatore curatam cetera gelia tradiderint, huius vrbs ciuem constat fuisse, domusque eius in ea etiam nunc ostenditur. Pro foribus verò domus ipsius basis quadam in loco editiore collocata monstratur, in qua mulieris ipsius velut genibus prouolutæ, palmas suppliciter tendentis imago ære videtur expressa. Adhuc verò alia, ære nihilominus fusa statua, habitu viri, stola ceteraque circumdati, & dexteram mulieri porrigentis. Huius ad pedem statua, è basi herba quedam noua specie nascitur. Quæ cum exorta fuerit, ex crescere vsque ad stolæ illius arduum indumenti simbriam solet. Quam cum summo vertice ascendens herba contigerit, vires inde ad depellendos omnium morbos languoresque conquirat, ita vt quecumque illa fuerit infirmitas corporis, haustu exiguo madefacti salutaris gummis depellatur, nihil omnino vitium gerens, si antequam areæ simbriæ summitatem crescendo contigerit, decesserit.

tur. Hanc statuam ad similitudinem vultus Iesu forma-
tam tradebant, quæ permansit ad nostra vsque tempora,
sicut ipsi oculis nostris inspeximus. Et nihil mirum si hi
qui ex gentibus crediderant, pro beneficiis quæ à Salua-
tore fuerant consequuti huiusmodi velut munus videban-
tur offerre, cum videamus etiam nunc apostolorum Petri
& Pauli, & ipsius Saluatoris imagines designari, tabulas-
que depingi. Sed & antiquas ipsorum imagines à qui-
busdam conseruatas nos vidimus. Ita Eusebius. Audis hîc
Cæsariensem Eusebium, qui vixit persecutionis
tempore sub Diocletiano & Maximiano, non recentes mo-
do, sed & antiquas apostolorû & Christi imagines vidisse:
Quid potuit autem ætate illa antiquum videri vsq; ad
Apostolorum tempora? cum nondum à Diocletiano vsq;
ad Neronem, quando Petrus & Paulus passi sunt inter-
cesserint anni circiter 200. aut paulò plures. Saluatoris
illam imaginem postea Iulianus apostata dissecit, cum
esset idololatra, & suam in eius locum collocauit, quæ
cælesti igne dissecta est, vt habet Casiodorus, Tripartit.
hist. libro sexto, capite quadragesimo primo, auctore
Socrate.

Mirum vero quod ad Iuliani exemplum volunt Me-
lanthen & Bucer Ecclesiam reformatam, & non potius ad
priscam illam pietatem miraculorû testimoniis illustrem.
An non est hoc manifestum iudicium, eos factos ex pro-
fesso Christi hostes, qualis erat Iulianus, eodemque tangi
dolo, quo ille, cui dolebat Christû in imagine illa vene-
rari: quod si nõ opinabatur, quare hæc deiecit, cui nõ erãt
reliq; inuisæ? Et istis quoq; dolet Christû in imagine co-
lli ac venerari. Porro si nõ placet deo imagines, vnde hæc
tam stupenda miracula? Potestne aliquis dicere ludibriũ
fuisse demonũ, quod Palestini, phænices, Syri, Asiatici &
finitimè gætes tanta veneratione admiratæ sunt, & puriore
illo seculo Christi gloriæ adscriperunt? Sed & Christiani
ni diffractæ per Iulianum imaginis particulas colligentes,
rursus in Ecclesiam reposuerunt, vbi eas religiose asser-
uarunt. Exstat & magni Athanasij narratio de imagine sal-
uatoris, quam Nicodemus ille qui venerat ad Iesum no-
tæ, ita ad viuum, Christum formauerat, vt figuram, & li-
nea-

*Iuliani
exemplo
persequuntur
heretici
sacras
imagines.*

*Imago
Christi
per Nico-
demũ for-
mata.*

neamenta corporis Christi perfecte exprimeret ac referret, quam & reliquerat Gamalieli, à quo ad Iacobum, Si meonem, & Zachariam episcopos Hierosolymitanos, aliosque ex ordine Christianos peruenit, quousque tandem negligentia cuiusdam Berytho transmigrantis, relicta in domo iuxta synagogam eius loci, vnde hic emigrauerat, incidit in manus Iudæorum, quam illi contumeliis iisdem quas Christus passus erat affectam, transfoderunt, vnde sanguinis & aquæ riuuli haud secus profluxerunt, atque ex viuo corpore. Prolixa est nimium historia, alioqui & ipsam insererem.

*Imagini-
bus à Cō-
stantino
Ecclesie
ornate.*

Constantinus magnus, templum Lateranensium in vrbe Roma, ornauit preciosis imaginibus, in quibus erat imago saluatoris sedentis in sella ex argento, centum triginta librarum, imagines quoque 12. apostolorum, quorum singulæ appendebant nonaginta libras. Memoriae item principis apostolorum Petri extruxit templum in Vaticano, quod similiter aureis, argenteisque imaginibus eleganter & pie illustrauit. Idem fecit Hierosolymis, Capuz, & alibi in diuersis locis, sed nusquam magnificentius quàm in Bizantio, quod oppidum valde auxit, & de suo

*Serapis
Aegyptio
rum deus.*

nomine Constantinopolim nominauit. Narrat Rufinus Eccles. histor. libro 11. Alexandrinus ciues, dissecto ac in cineres cōminuto Serapi, ingenti illo idolo per vniuersam urbem eius thoraces, & insignia abrasisse, ac pro his crucis imaginem in postibus domorum, in ianuis, in fenestris, parietibus & columnis depictam statuisse. Tanta seculitate volebāt prisci illi Christicolæ triumphum Christi regnantis, non verbis modo, sed & signis vbique locorum contestari.

*Alter
Synodus
Nicana
350. epi-
scoporum
cōtra Ico-
nomas.*

Sufficere possunt hæc sola quæ recensuimus ad demonstrandum quid prior illa Ecclesie ætas, de imaginibus senserit, Si quis tamen desiderat plura, Extat Concilium Nicenum, alterum illud trecentorum quinquaginta episcoporum, sub Irene & Constantino filio imperatoribus, quod septimum locum inter magna illa Concilia meruit, versum in Latinam linguam per Gisebertum Longolium medicum (quem sanè dolemus cum aliquot aliis nostris amicis, non indoctis, iusto tamen curiosioribus,

primum

primum nobis per aduersarios, deinde mortalibus omnibus, inuitabili mortis lege ereptum. Resipiscentiam sperassem, & desideratum ad Ecclesiae sinum eius reditum (id quod de reliquis superstitibus nostris amicis, nobis pollicemur futurum) si concessum fuisset illi per Dei gratiam vitam aliquouſque adhuc pertrahere (cuius nunc istas tantum habemus exuias reliquas) In hoc, inquam, Concilio, post accuratam & diligentem totius causae examinationem, damnatur infamis illa Iconomachorum haeresis, quam tot annis modo sepultam, Melanthon, hoc est, atratellus, rursus euomit. Recitantur quoque in eodem Concilio orthodoxorum patrum, qui ipsum praecesserant, de imaginibus sententiae, tam copiose, tam pie & Christiane, ut merito debeant omnes omnium de imaginibus scrupulos deamputare, radicibusque extirpare, modo non iniquo animo legantur. Ac tandem post multam deliberationem complexi sunt patres illi sanctissimi, summam Ecclesiasticae definitionis de imaginibus, paucis quidem, sed grauisimis censuris, quas non inutile iudicari huic loco addere.

*Definitio sanctae Synodi Nicanae
secundae.*

Sancta Synodus exclamauit, Omnes sic credimus, omnes idem sapimus, omnes approbantes subscripsimus. Haec est fides apostolorum, haec est fides patrum, haec est fides orthodoxorum, haec fides orbem terrarum confirmauit. Credentes in vnum Deum, in Trinitate laudatum, venerandas imagines amplectamur. Qui secus agunt, anathemate percelluntur, qui sic non sentiunt, ab Ecclesia depelluntur. Nos antiquae ecclesiae legislationi insistimus, nos decreta patrum custodimus, nos adicientes aliquid, aut auferentes Ecclesiae, Anathematizamus. Nos venerandas imagines suscipimus, nos, qui secus faxint, Anathemate percellimus.

Quincunq; sententias sacrae scripturae de idolis contra venerandas imagines adducunt, Anathema.

Qui ve-

2 Qui venerandas imagines idola appellant, Anathe-
ma.

3 Qui dicunt quòd imagines Christiani faciunt, vt ear
adorent, Anathema.

4 Qui scientes cōmunicant cum illis qui contra vene-
randas imagines sentiunt, aut eas dehonestāt, Anathe-
ma.

5 Qui prater Christum dominum Deum nostrum di-
xerit alium nos à cultu idolorum liberasse, Anathema.

6 Qui audent dicere Ecclesiam catholicam, idola ali-
quando suscepisse, Anathema.

Quod est hic anathema quod non inciderit Philippus? Et
homo tot Anathematis obuinctus, tot notatus execratio-
nibus, adhuc audet obstrepere veritati? *Nondū*, inquit, *erat*
statuē. Tu nunc iudica lector, de hominis candore, & di-
lectione erga proximos, quos tam friolis mendaciis, ac
impositis suis seducit atq; dementat. Cum non ignoret
enim imagines fuisse, & ea quę recitauimus, haud dubium
legerit, tamen dicit, *Nondum erant statuē*. Quamobrem
mihi non videtur ab anathematis illis excusari posse. Sed
allegat Epiphanium. Quid habet autē Epiphanius quod
Philippo succurat? An negat fuisse imagines? Minime.

*Epipha-
nius non
patrocina-
tur Phi-
lippo.*

*Mater
Christi
pro Deo
cultā a-
pud Ara-
bes.*

Sed etiam Philippo teste fatetur eas fuisse. Si circuntule-
runt enim mulieres in Syria Epiphanię ætate imaginem
beatę virginis Marię, oportuit eam extitisse. Tantū repre-
hendit improbū cultū, qui neq; nobis pbatur. Nihil enim
amplius, hoc dicto quod Philippus citat, efficitur. B. Epi-
phanius scripsit insigne opus contra octoginta hæreses,
nullam tamen commemorat illic hæresim habentium ima-
gines, vel venerantiū: quā si putabat esse hæresim, debuit
vtiq; vbi ex professo contra omnes hæreses agebatur, &
hanc non præterire intactam. Solum in hæresi Antidico-
marianitarū circa finem ista refert, Audiuimus quosdam
ita desipere, vt sanctā semper virginem Mariam pro Deo
introducere studuerint, & adhuc studeant, & furore quor-
dam ac amentia ducantur, narrant enim, quod quædam
mulieres illic hanc vanitatem inuexerunt in Arabia, vt in
nomen semper Virginis collyridem quandam sacrificent
& synaxim faciant seu simul congregentur, & in nomen
sanctę

sanctę virginis vltra modum quid tentent aggredi, nefario ac blasphemio negotio, & in nomen ipsius sacra celebrent per mulieres: quod totum impium est ac nefarium. Et hæretici sequente Collyridianorum ita ait: Quædam mulieres currum quendam siue sellam quadratam ornantes, expasso super ipsum linteo, in die quadã illustri anni, per aliquot dies panem proponunt & offerunt in nomen Marię. Omnes autem pane participant, velut in epistola in Arabiam à me scripta ex parte disseruimus. Hos hæreticos appellat simulacricos, & patet clarè satis hæreticos istos ita virginem adorasse sicut Christum, ita sacrificasse, ita synaxim instituisse, sicut sacramentum habemus communionis corporis & sanguinis Christi. Lege pie lector, B. virum, & nõ reperies aliud quàm hunc prauum morem offerendi, ac sacrificandi taxari ab eodem, non autem imagines, sicut fingit Philippus. Et quis nostrum est hodie, qui morem eiusmodi si videret, probaret, & non potius vefaniam illam eraceretur? Nos enim collyridas, hoc est, liba, & cibos dicimus elargienda pauperibus, non pascendas imagines. Quanquã verò hac satisfactione retundatur impetus Philippi, vt nihil per Epiphaniũ effecerit, nolim tamen te fugere Lector, extare epistolam quãdam nomine Epiphaniij scriptam ad Iohannem Hierosolymitanum, quam dicitur B. Hieronymus fecisse latinam, in qua scribitur, velũ quoddam humana depictum imagine in foribus ecclesię appensum lacerasse. Opinor imaginem fuisse dei, alioqui adscripsisset nomẽ cuius sancti fuisset imago. Nõ sustinuit enim B. ille vir deum humana specie depingi propter hæresim Antropomorphitarum qui credebant deum habere membra sicut ceteri homines, & videbatur hæresis illa, quę ea tempestate inualuerat, pictis imaginibus confirmari. Verum vt cunq; senserit vir ille de imaginibus, nunquam fuit hæc opinio Ecclesię probata, vt potes videre A. Cione vi. Synodi Nicenę secundę, vbi de B. Epiphaniõ ista recitantur: Beatus pater Epiphanius temporibus Arcadij & Theodosij floruit, à quo tempore vsq; ad hæresim Iconomachorum, fluxerunt anni circiter quadringenti, & tamen libros illos, quos aiunt Epiphaniũ contra imagines scripsisse, nemo Christianorum, præter istos nouitatis magistros,

*Abusum
taxat
Epiphanius*

*Epistola
Epiphaniij
contra ima-
gines pro-
pter an-
tropomor-
phitas.
Synodus
secunda
Nicansen-
sis.*

stros, recepit. Quod si tanto tempore in Ecclesia nō sunt re-
 cepti, quamobrem nunc à nobis recipi debent? Nam quod
Epipha- adierit quidam epistolam, velut scriptam à B. Epiphania
nus con- Cypriorum præfule ad Theodosium Imperatorem, nos cō-
tra ima- in manibus sumentes, & diligenter & minime perfuncto-
gines non ric legentes, inuenimus circa finem epistolæ eiusmodi
receptus. Emphasim: Sepe cū fratribus meis de imaginum ablatione
 egi, sed ab iis non receptus sum, neq; vel in paucis vocem
 meam audire sustinuerunt. Attendamus autem qui florue-
 rūt per tempora supradicti patris nostri Epiphani in Ec-
 clesia, quos tanquam gloriosos doctores, & tuta munimē-
 ta Ecclesiæ dicere possumus. Profecto Basilius sermone &
 opere magnus, Gregorius cognomento Theologus, Gre-
 gorius Nyssensium episcopus, quem omnes patrum patre
 vocant, Iohannes item, cuius à lingua fuit vox melle dul-
 cior, quamobrem & Chrysof. appellationem meruit. Pre-
 ter hos etiam Ambrosius, Amphiloehus, Cyrillus Hiero-
 solymorū episcopus. Quod si is qui hanc expositionem di-
 ctorum contra venerandas imagines edidit, ait se à sanctis
 patribus, qui per ea tempora floruerūt non fuisse receptū,
 quomodo ea quæ sancti patres non probauerunt, nos qui
 circa fines temporum & seculorū occurrimus, quiq; verbi
 & cognitionis vsu deficiamus, & indigni sumus, vt discipuli
 illorū vocemur, recipiemus? præsertim cū falso cōtra Eccle-
 siam edita sint. Apage cū ista impia & intolerabili editio-
 ne. A ratione deuiarūt, qui illam contra Ecclesiam inserūt.
 Nos autem Christuscole, dictum illud Apostoli cogitemus.
 Traditiones quas accepimus, illas seruemus, & prophanas
 vaniloquentias recusamus, eaq; oīa falsa & efficta cogno-
 scamus. Libri enim B. patris nostri Epiphani, præcipue is
 qui dicitur Ancoratus, & reliqui quoq; per vniuersum ter-
 rarū orbem sunt famigerati, quod sonus eorum ita sit per
 omnes Ecclesias paucis etiā temporibus sparsus, at quæ cō-
 tra sanctas imagines, verbula scripta sunt, eorū vix tres aut
 quatuor libelli per omnem Ecclesiā reperiuntur, modo nō
 sint nuper editi. Quod si autem essent legitimi in Catholi-
 ca Ecclesia, quemadmodū est Ancorat⁹ B. Epiphani, pro-
 fecto per omnem Ecclesiā essent dispersi. Verū vt nouicij
 & alieni falsiq; ab Ecclesia existimati sunt, nec vnquā fue-

*Synodus
 opinaur
 epistolas
 Epipha-
 ni esse
 suppositi-
 tias.*

recepti, quam ob causam neq; nunc etiã recipiãdi sunt, quo pax dei, & quę ab initio traditio existit in Ecclesiis cõseruetur. Neq; hic linguas suas acuant & exerceãt vaniloqui isti accusatores rectẽ sentiẽtiũ, quasi illi qui antiquam Ecclesię traditionem recipiũt, beato Epiphaniõ aduersentur. Nequaquam, Cõmentariũ enim illum reiicimus: beatũ autem patrẽ Catholicę Ecclesię doctorem agnosci- mus. Nam & diuini patres, qui in quarta vniuersali Syno- do fuerũt cõgregati, epistolam quę nomine Ibae episcopi Edessę ad Marin Perfam circũferebatur, anathemate dam- natũt, quasi Nestorio consentientem. eodẽ modo qui in sacra quinta synodo conuenerãt: ipsum autẽ Ibã nequa- quã. Non enim demonstrari poterat, quod esset Ibe. Quã- obrem in anathematismis non ipsum Ibã deuouerunt, sed Ibae epistolã. Dicebatur enim Iba, cum tamen illius haud- quaquam esset. Sic igitur ista falsa scripta contra veneran- das imagines, dicuntur quidem à quibusdã Epiphaniõ, nõ tamẽ sunt, vt demonstratũ est. Nam & illius discipuli tem- plum in Cypro, quod eiusdẽ patris nomine appellauerũt, edificauerunt, & cum multis aliis picturis, illius quoq; imagi- nem ibidem collocarunt. Quod si autem is tantopere ve- nerandarum imaginum inspectionem fuisset execratus, vt quomodo in tantã audaciam illius discipuli erupissent, vt illi imaginem collocaerent? Hucusque verba concilij. Itaq; si fuit hæc Epiphaniõ opinio, hæsit apud ipsum solum, nec est in Ecclesiam transmissa. Fit tamen probabile, sicut pa- tres in synodo reulerunt, eius nõ esse, cum nullam faciat ipsius mentionem in libris vbi argumentum istud tractat.

Postquam Phillippus sanctorum patrum authorita- tem frustra infirmare & expugnare adortus est, respon- sioni se accingit. *Quare (inquit) cũ nobis antiqua exempla ob- iiciũt, hoc respondemus, nos fidelitẽt tueri consensum Catholicę ecclesię. &c. &c.* Egregiẽ verõ, iactant se tueri consensum Catholicę ecclesię, quem totis viribus oppugnant: hoc est eis tueri, quod oppugnare. Gloriantur de patribus & ne vnum quidem ex omnibus habent, qui pro ipsis fa- ciat. Sed quorsum ita nugantur? Non pudet te dicere hoc tueri quod infestas? Fatentur (quanquam ægrẽ) in

Reiicitur scriptum non scri- ptor.

Basilica B. Epi- phaniõ in Cypro cũ imagini- bus.

*Heretici
dissentiunt
à patri-
bus quot-
quot vlla
etate sue
vunt.*

in prima illa etate Ecclesie, sanctos inuocatos in media & nouissima etatibus magno omnium consensu, idem factis iudicari non possunt: vbi est ergo Catholica illa ecclesia quam tuentur? Apud inferos forte. Sed dicent vulgi fuisse errorē, prudentiores verò secum sensisse, nec se de hoc dubitare. Hoc verò falsum esse nos demonstrauimus. Aut da vllum seculum, quod tecum consentiat: nos damus patres qui sanctos inuocāt: Tu da vllum qui prohibeat. Dissentis ab etate priori, dissentis à media, dissentis & à postrema, quid restat amplius, nisi quod sole clarius est, vos nouas & inauditas sine scripturis, sine patrum testimoniis cōfingere vobis opiniones, & vestra deliramenta speciosis venditate titulis, iactare consensum Ecclesie, quem nullum habetis, gloriari de probatis scriptoribus, cū à vobis omnes dissentiant? Inuiti vero fucato pharizaismo soli sophisticæ, & eloquentiæ perniciosæ, quas artes eximie callētis, ac vos eisdē magna fraude exercere restatur innumerabilis hominum turba in errorem miserè seducta.

Reliqua istius loci prætereo, aut sunt enim confutata, aut talia quæ non mereantur longam responsonem. Quale est quod dicit, Argumentum non valere:

Hæc facta sunt etate patrum, retineatur igitur mos presens. Hoc argumentum assuit nobis, facile vincit quod sibi cōponit, nec toto libello nostro tam mutilum reperiet. Est autē argumentum nostrum istiusmodi: hæc facta recepta & probata sunt etate patrum, conseruata per successores, maneat ergo nobis eadem integra. De abusu doceatur populus, vt

*Heretici
pietatis
perempto-
res, nos in-
staurato-
res.*

abusus amputetur, nō autē eliminetur pietas. At vos quid aliud agitis, quàm si medicus imperitus & crudelis, hominem non incurabilem, quia sordidus est, interficiat, vbi & morbum sanare, & sordes poterat eluere? Veterem de administratione sacramentorum morem, de vera inuocatione, de sanctorum veneratione, prorsus exhibitis & tollitis non restituitis, nec reformatis.

Reuocat insuper nos ad normam sicut Basilius ait, Legis ad normam accommodandus est, non norma ad lapidē inflectēda. Certè nos ex vita & moribus presentibus nos constituimus viuendi normam, sed docemus ad normam à maioribus acceptam debere vitam componi. Hoc an vos

quosq;

quoque faciatis, iudicet lector: qui quotidie novas subinde formas pro sensu vestro cuditis, & eas quas à maioribus accepimus, aut inflectitis, aut repudiatis. Normam vocamus non unum aliquem scripturae locum, huc illuc flexibilem, sed totius scripturae consensum, unde perpetuus ille patrum quoque consensus, spiritu suggerente sancto prognatus est, per quem ut olim (ita & nunc) habet ecclesia suos prophetas, apostolos, doctores & euangelistas, in vno semper spiritu eadem cum scripturis illis docentes.

Ceterum quis legat absque risu triumphum quem agit de vniuersis scriptoribus. Videtur sibi iugulasse patres omnes, adeoque nos omnibus exuisse armis & telis. Hæc, inquit, de veterum scriptorum ætate volo etiam valere in reliquis, &c.

Egregiam verò operam nauasti, non inuidemus tibi hanc laudem, digna est enim censura tua, quæ tantum valeat in posterioribus quantum in primis patribus monstrauius valuisse, hoc est nihil. Hieronymum ob id quod acerrimè meatur venerationem sanctorum, hæreticis inuisum, non citari Delecti in suo iudicio, & cogitur nihilominus male audire. Philippus dicit eum cum Vigilantio de honoribus mortuorum litigasse. Pudenda res est litigare. Sed cui sancti sunt mortui, cui imagines sunt statuae non mirum eadem tam inuictum pugilè, fortèq; hæreticorum expugnatorem, litigatorem videri. Verum quæ causa est ut Hieronymum nobis obiciat? An quia non facit mentionem inuocationis? Quid igitur? aut quid hoc aduersum nos? An nobis obloquantur etiam qui tacet? an quotquot inuocationis nullam faciunt mentionem eam prohibet? Nos expectamus ut eos nobis patres opponat, qui vetent inuocare sanctos: quos non dabit, nisi sui ordinis hæreticos. Et tamè ne hoc quidè verum est (quod ait) Hieronymum non facere in ea disputatione inuocationis mentionem. Commemorat enim sanctus ille pater irrisiones, quibus Vigilantius, petulanter admodum, S. martyribus, quædo apud eorum ossa & cineres inuocatur, insultat. Verba Hiero. sunt: Et post hæc de baratro peccatoris tui cenosam spurcitiam euomès, audes dicere, Ergo ciores suos amant animæ martyrum, & circūuolant eos, semper præsentibus sunt, ne fortè si aliquis peccator aduenerit, absentes audire non possint. O portetum in terras vltimas

Hieronymus Melanthoni de litigatore contra Vigilantium.

Hieronymus defendit inuocationem sanctorum

F. de por-

deportandum, rides de reliquiis martyrum, & cum autho-
re huius hæreseos Eunomio, ecclesiis Christi calumniam
struis, nec tali societate terreris, vt eadem contra nos lo-
quaris, quæ ille contra ecclesiam? Omnes sectatores eius
basilicas Apostolorum & martyrum non ingrediuntur, vt
scilicet mortuum adorent Eunomium, &c. Vides hic, quid
obiiciat Vigilantius Hieronymo, vides quoque quid Hiero-
nymo doleat? Si non inuocabantur sancti, quid sibi vol-
unt Hiero. & Vigilantius disceptantes, vtrum animæ ci-
neribus suis adsint, aut aliter percipiant vota precatum?
Qui sunt precatores, nisi qui inuocat? Quis dolet Hiero-
nymo quod Vigilantius inuocatione oppugnat, si nõ ipse
probat eam? An non verè asserit inuocationem, qui non
fert eam oppugnari? qui ad basilicas Apostolorum & mar-
tyrum, vbi sanctorum reliquiæ seruabantur, potius inuitat
quàm vt sequantur Eunomium? Hoc enim interpretatur
Eunomium adorare, quod relictis sanctis Eunomio adhe-
rere. Quàm verum est oculis ægris odiosam esse lucem, quæ
puris est amabilis. Sancti inuisi sunt Philippo, quia sunt
lux mundi, eius autem ægri oculi cæcutiunt, & adeo cæ-
cutiunt, vt neque apud Hieronymum viderit quod modo
dictum est, neq; Ecclesiast. historia libro 11. quod de Theo-
dosio refertur, Circumibat cum sacerdotibus & populo,
omnia orationum loca, ante martyrum & Apostolorum
thecas iacebat, cilicio prostratus, & auxilia sibi fida san-
ctorum intercessione poscebat. Ait autem Philippus, nec
quid fecerit Theodosius clare dicitur. Obsecro, Num quid cla-
rius dici queat? Ita, multos excæcat sua malitia, vt oculis æ-
peris, nihil tamen videant. Quid tibi videtur Lector, iniu-
riam ne nos irrogare Philippo, si exclamemus aduersus
eum, eodẽ quo Hieron. modo contra Vigilantium? O pot-
tentum in terras vltimas deportandum. Rides de reliquiis
martyrum, & cum authoribus huius hæreseos, Eunomio
& Vigilantio, Ecclesiis Christi calumniam struis, nec tali
societate terreris, vt eadem quæ illi contra Ecclesiam, con-
tra nos loquaris.

Philippi
cæcutien-
tia.

Philippus Me-
lantb. Sed clamatis, aliquid populi infirmitati, & publicæ tranqui-
litati condonandum esse. Quamtulū mali est dicitis, etiam si pro
errore vulgus inuocat mortuos, petit opem ad certas statuas. Semper
vulgus

vulgus aliquid habet ineptiarum.

Quis ita clamat Philippe? Artificiofa est, sed scelerata Ortho-
do-
haec figura, traducere nos, quasi impietati aduerfariorū ta-
xat.
citate consentiamus, ac diffimulemus veritatem nobis agni-
tam propter publicam tranquillitatem, sanctorumque in-
uocationem, non ex sententia aut serio probemus, sed exi-
stimemus inter reliquas vulgi ineptias tolerandam. Quis
hanc noxam ferat? An non est insignis impostura, ita im-
ponere simplicibus? Vestrum est Philippe alia credere, do-
cere alia, populi que moribus & viciis in quae proni dela-
buntur, sese accommodare, ea que fouere: Nō verò catho-
licorum, quos non decet ea perfidia, vt aliud sentiant, aliud
doceant. Hoc profecto scelus, clara & aperta voce purgan-
dum nobis est, ne sinamus quenquam, ita de nobis opinari
atque hoc pacto existimationem nostri laedi. Quapropter
non pigebit de integro ac bona fide explicare, quid nos de
sanctorū veneratione & inuocatione, & credamus, & do-
ceamus, quo etiam tanto facilius haereticorum obiectiones
dissoluantur, & habeatur inuocationis sanctorum si non
praecipuum, saltem ratio, quae ostendat multis modis eam
vilem esse, alerque veram pietatem.

*Haereticū
aliud cre-
dūt, aliud
docent.*

*Deus adorandus, sancti verò colendi, quanquam
& in ipsis adoretur Deus.*

Olus Deus est, quem oporteat propriè adorare;
S Deuteronomij 5. Exodi 20. Matth. 4. Est enim so-
lus omnipotens, aeternus, immensus, incompre-
hensibilis creator & gubernator rerum omnium, habens
imperium vitae & mortis, cui seruiunt coelum & terra, &
omnia quae in eis sunt, quod oportet nos cum dilectione
& timore toto animi sensu per fidem agnoscere, confiteri
verbo, & opere praedicare, spemque in ipsum omnem lo-
care, quod est eum adorare. Verbo quidem, quia ore fit
confessio ad salutem: Opere verò, quia sacrificiis & obla-
tionibus tam cordis nostri quam corporis, atque insuper
exteriori latria est honorandus. Dixi autem propriè pro-
pterea, quod aliquando inueniuntur in scripturis sancti
patres adorasse quosdā, inueniuntur etiam ab aliis adorati.
Verum talis adoratio nō fuit vera & propria, sed excellens
T ij quaedam

quædam veneratio, secundum externos gestus adorationi aliquatenus similis. Veram enim adorationem neque aliis impenderunt, neque ut sibi impenderetur permiserunt. *Sancti nõ sunt adorandi.* Hæc enim gloriam suam Deus nemini communicat, Esaiæ quadragesimosecundo: Ego dominus, hoc est nomē meum, & gloriam meam alteri nõ dabo, & laudem meam sculptilibus: propterea Exodi vigesimo appellatur Zelotes, Deuteronomij quinto æmulator. Hinc angelus recusat adorari, Apocalyp. decimonono, et vigesimo secundo: Et cecidi ante pedes eius, ut adorarem eum, & dicit mihi, vide nesceris, conteruus tuus sum, & fratrum tuorum habetium testimonium Iesu: Deū adora. Sic prohibuit Petrus se adorari, Actuum decimo, vbi Cornelium procidentem ad pedes eius, & volentem adorare, protinus eleuauit dicens: Surge, & ego ipse homo sum. Similiter Paulus & Barnabas sacrificari sibi prohibuerunt, quando gentilium turbæ exclamabant, Dij similes facti hominibus, descenderunt ad nos: & vocabant Barnabā Iouem; Paulum verò Mercuriū: sacerdos quoque Iouis ad ianuam accurrebat, volens cum populis sacrificare, ipsisque diuinos impendere honores, quod non ferentes Apostoli conscissis tunicis suis exilerunt in turbas clamantes: Viri quid hæc facitis, & nos mortales sumus similes vobis homines, annunciantes vobis ab his vanis conuerti ad Deum viuum, qui fecit cælum & terram, mare & omnia quæ in eis sunt, quæ est vera adorationis species. Proinde neminem neque angelorū, neque sanctorum, neque aliam quamcunque creaturam, quāuis sublimem & nobilem adoramus, hoc est, agnoscimus mente, aut testamur opere, habere in se numen & diuinitatem, neque vlli sacrificamus alteri, quàm soli Deo. Ita enim natura inditum nobis est, ut quem Deum credimus, eidem putemur & sacrificandum, & cui sacrificamus eundem tellamur & Deum esse.

Sãcti veneratione colendi. Reliquos seruitutis nostræ honores & cultus Deo quidem debemus, cum primis & super omnia, non autem scilicet Quales sunt diligere, venerari, honorare, laudare, predicare, timere, obedire, & his similia. Taliū enim voluit creaturas quasdã propter bonitatē suam fieri participes, ita tamen ut ipse supremum in eis fastigium obtineret, ac præcipue

cipue spectetur. Hinc Deum diligimus & proximum, sed non eodem modo. Diligimus enim Deum super omnia propter se, proximum vero post Deum, & propter eundem, est autem diligere cultus quidam. Laudamus & veneramur cultores Dei, sed propter Deum, ipsum vero magis. Honoramus parentes, sed secundum Deum, nec aliter eos colimus. Obedimus suis quisque prepositis, Deum potius cogitantes quam ipsos, qui preposuit illos super capita nostra. Recipimus Apostolos propter illum, qui misit eos. Qui accipit enim (ait Christus) si quem misero, me accipit, quae omnia sunt cultus quidam. Huius generis est & veneratio sanctorum. Quod enim colimus, quod tantopere veneramur sanctos, in cuius gratia facimus, vllis ne creature? aut quia per seipfos visi sunt nobis hoc honore digni? quiescimus ne in sanctis, & ponimus carne brachium nostrum? Minime. Et si enim vitae sanctitate, multisque aliis virtutibus beati illi homines fuerint in vita & in morte spectabiles, nos tamen profitemur haec omnia a Deo esse profecta, eius dona, & ad ipsum rursus referenda. Itaque veneramur in sanctis, sanctum illum sanctorum, in quem omnis honor redundat, veneramur seruum propter dominum, filium propter patrem, dilectum propter diligentem, sanctum propter eum qui sanctificat. Propter istiusmodi venerationem nihil expectantes a sanctificato, quod reddat nobis de suo, quem scimus nihil habere quod non acceperit, sed dominus est, qui haec libenter aspicit & remunerat, cuius est ista voluntas, imo qui procurat in nobis, ut suos electos tali honore afficiamus.

Dei veneramur & colimus in sanctis.

Haec est enim exigua quadam pars praemij, quo ipsos Deus honorat, secundum illud: qui me honorificauerit, honorificabit eum pater meus, non tantum in caelis (quam ibi praecipue) sed etiam in terris, ita videlicet, quia excitat creaturas in laudes sanctorum, in quibus ipse resurgit, unde tantum concipiunt sancti voluptatis & gaudij, quantum Deus inde honoratur. Non amant enim, nisi in ipso venerari & coli, quod postea latius dicitur. Ille ergo auctor est, nos ministri, ille inspirat, ille dirigit, & promouet nostras actiones, ille ducit, nos ducentem volentes sequimur, ille inuitat per diuinæ potentiae miracula manife-

T iij stius

stius quàm si voce loquatur, nos obtemperamus, illud autem
mo versantes, certè debet honorari, quem rex regum vult
esse honoratū, vt cōsequēs, sit à patre cœlesti dissentire illū
qui sanctis negauerit suam venerationem. Proinde sanctos
postquam ex hac mortali vita ad immortalē illā transmi-
grauerint prosequimur non laude sola & præconiis, verū
etiam honoribus, agimus memorias anniuersarias, oscula-
mur & colimus sacrosanctas eorum reliquias, auro, argen-
to, margaritis, & purpura includimus, Basilicas & marty-
ria, in quibus Christus adoratur & colitur, eorū nomi-
bus denominamus, imagines quoque, quibus representen-
tur, statuimus: ab adoratione tamen & sacrificiis, vt que so-
li Deo debeantur, prorsus abstinemus.

*In primi-
tina Ec-
clesia san-
cti in mā-
xima ve-
neratione
habiti.*

Neque hic mos ita nuperus est, quin calente adhuc san-
guine martyrum inter medias cædes olim in primitiua ec-
clesia, nihil horum Christiana pietas negligebat. Non hic
referā quæ ad huius confirmationem conscripsit sacer ille
Hieronymus, litigans (vt Philippus vult) aduersus Vigilā-
tium. En tibi Polycarpum illum Iohannis apostoli disci-
pulum, cuius corpus ne coleretur à nostris, persequutores
post gloriosum martyris agonem, rogo vt in cineres redi-
geretur imposuerunt, inuidia honoris in mortuum cor-
pus, contra leges & mores gentium sæuiciam exercentes.
Nō tamen neque Iudæorum obseruatio, neque perseque-
torum immanitas nostros potuit deterrere, quo minus am-
busta ossa, præciosissimis gemmis cariora, & omni auro
probatiores per ignem facta, sibi colligerent: sicut restatur
Smyrnæorum Ecclesia, cuius ea de re extat epistola apud
Eusebium, Ecclesiasticæ historiæ libro quarto, Diocle-
tianus quoque Augustus, corpora sanctorum martyrum
Dorothei, Petri, & Gorgonij, cum eius cubicularij fuisset
eaque de causa humanitate aliqua viderentur dignā-

*Tā im-
modicè co-
lebantur
vt adora-
ri crede-
rentur
sancti.*

di, effodit tamē & proiecit in mare, videlicet ne per Chri-
stianos colerentur: Dicens (vt est apud Eusebium) ne forte
dij efficiantur Christianorū, & illi qui Deos nostros ado-
rare nolunt, seruos nostros incipiant adorare. Non potuit
Cæsar ille talem de Christianis opinionem ex leui causa
concupere, vt vereretur occisos à Christianis adorandos.
Ex quo satis apparet, tā immodicè, tātōque studio olim in
Ecclesia

Ecclesia beatorum martyrum cineres & ossa culta fuisse, ut ambitiosi illi & gloriosi tyranni, vel hinc ad invidiam commouerentur. Meminit Tripartita histo. ornatissimæ basilicæ S. Thomæ in Edessa. meminit item basilicæ sanctorum apostolorum, quæ Byzantij Cōstantinus edificauit. Extant ad nostram vsq; ætatem adhuc plurimorum sanctorum per eundem toto Romano imperio cōstructæ ecclesiæ. Verum quid hinc peregrina cōmemoro? nondum trigessimus annus ab agone Sanctorum Gereonis, Victoris, Calsij, sociorumq; sacratissimæ illius Thebeorum legionis martyrum decurrerat, quando eorum memoriæ Helena Augusta, hinc apud Coloniæ Agrippinensium. Bona item, & apud Vetera, basilicas regali ambitione cōstruxit, in tanta veneratione olim habitas, ut cum irrumpentes Barbari vetera excidissent, soloq; æquassent, à sanctorum basilica, maiestatis & religionis ergo abstinuerint: vbi postea conditum oppidum ab extante templo sanctorum, obtinuit nomen ad Sanctos, quod Bataui sua lingua T sancten appellat. Quomagus dolendum, quod in Bonensem basilicam, hæc notastra tempestate, fraudulentus serpens irrepit, vbi nunc pro Christi laudibus vox personat hæretica, vbi pro pietate, suadetur barbara impietas, vbi in Ecclesia, cōtra Ecclesiam per hereticos sæuitur, vbi ab Ecclesia alieni & præcisi aduersus ipsam declamant, vbi demonium illud meridianum liberè grassatur, ac patrum instituta tanquam inutilia pro libidine cōuellit, vbi præsentibus angelis Dei sanctis martyribus inibi conditis, in sua, in propria domo, in spe resurrectionis quiescētibus, à prophanis & impiis hæreticis insultatur. Et hanc tam miserandam deuastationem vocant Euangelij puriorem doctrinam. Non hoc, hoc volueras imperatorum gloriosissime, piissimeque Cōstantine, non hoc Helena, speraueras vnquam futurum, ut scilicet, non honoraretur, non inuocarentur Sancti martyres, vbi tam amplum orationis locum construxeras. Sed cesso plorare præsentem calamitatem, ex qua fructum meliorem nõ despero, propter verbum illud Dei. Oportet hæreses esse, ut qui probati sunt, manifesti fiant in vobis. Nunc mihi sat erit veterum pietatem erga Sanctos paucis ostendisse, quo calumniatores isti Hagiomastiges, maiorum no-

*Basilicæ
Thebeo-
rum mar-
tyrum, Co-
loniæ, Bō-
næ & san-
ctis à B.
Helena cō-
structa.*

*Vnde Ve-
tera muta-
to nomine
vocentur
T sancte.*

I. Cor. II.

T iij strorum

strorum virtutem videant, intabescantque videndo: id quod & Iuliano apostatae illi visuenit, qui inuidia commotus, solebat hanc pietatis studia Christianis per conu-

*Venera-
tionē san-
ctorū Iu-
lianusex-
probrauit
Christia-
nis.* cium exprobrare. Quapropter editis aduersus religionem nostram libris, inter cetera (vt refert Cyrillus) temporis illius Christianos, hisce verbis incesit & accusat: Quod sanctos colentes, colerent multos homines miseros vfos lege dura quadam & aspera, agrestemque Barbariem spirante: Quod item colerent, pingerent, adorarent, complecterenturque & ornaret recens mortuorum sepulchra, contra præceptum illud Christi, quod discipulo præcanti,

Matth. 8. Domine permittite mihi vt primum abeam & sepeliam patrem meum, dedit (inquiens) sequere me, & sine mortuos sepelire mortuos suos. Rogat quoq; nos Iulianus: Si Iesus

Mat. 28. vester dicit sepulchra esse plena immundicia, quomodo vos apud illa cōsistentes inuocatis Deum? Oro te Lector, quantulum distat apostatarum nostri temporis perfidia, à blasphemia Iuliani: aut quid isti dicunt ab illo diuersum?

*Deū ado-
rant, qui
sanctos le-
gitimè ve-
nerantur.*

Porro quos hucusq; recensui sanctorum honores, eorum debiti quoddam vel pensum exoluimus, nō tam ipsi sanctis, quàm sancto sanctorum, neq; tam creaturæ, quàm creatori, & artifici potius quàm operi, cuius bonitatem, virtutem, potentiam atque maiestatem, cum oporteat in omnibus operibus eius laudare & prædicare, illic tamen vbi hæc magis elucent, vbi bonitas, virtus & potentia maior apparet, laus & veneratio, æquum est vt maior reddatur. Apparet enim ille in magnis admirandus & magnus, in maioribus maior, in maximis vero ter maximus, & incomprehensibiliter gloriosus. Igitur honores isti non con- quiescunt in sanctis, sed pertranseunt ipsos quodammodo & in Deum referuntur, cui debemus gratiarum actionem pro suis beneficiis, quæ gratuito sanctis suis, quos voluit donorum suorum esse velut sacraria quædam, impendit, atq; in hoc fine quiescit tandem omnis iste honor, qui sanctis videtur exhiberi. Si rectè diiudicamus, quatenus honor cōtingit sanctos quibus impeditur, veneratio est eius quem Deus amat: quatenus vero refertur in Deum, cultus est Dei, & quædã latria, soli Deo cōueniens, cui cupimus gratificari, obsequiumq; nostrum & seruitutem absq; vlla cogita-

cogitatione vltiori dedicare, vt impleatur illud: Dominum Deum adorabis, & illi soli seruias. Itaque laudare & predicare sanctorum virtutes, prodest ad ea etiam quae memorant aduersarij, ad confirmationem scilicet fidei, cui perhibent testimonium, & ad imitationis exemplum, quo prouocentur reliqui ad eorum fidem & sanctorum imitandam. Valer quoque ad alia non postremo loco habenda, nimirum vt meritis eorum confociemur, & orationibus adiuuemur (quod statim dicturi sumus) sed praecipue ad magnificandum & praedicandum, sicut iam dictum est, sanctum sanctorum, cui est laus, honor & gloria, ab omni creatura, per infinita secula, Amen.

Quid à Sanctis quos veneramur sperare liceat.

Nunc ad ea progredimur, quae nobis vicissim à Sanctis impenduntur. Obsecro autem te Lector, cuiuscunque tandem sis fidei, vt paulisper Christiana modestia hac lectura, & ne velis statim (qui plerisque mos est) exufflare quae dicuntur, nisi iusta trutina, & cum timore Dei, ea tecum prius expendetis. Quod asserimus enim, hoc semper credidit Ecclesia Dei, docuerunt patres, confirmavit Deus infinitis miraculis, persuadet ratio verbo Dei consentanea: nempe Sanctos qui posito mortali corpore, fruuntur deo in aeterna beatitudine, diligere nos in ipso deo, dilectionisq; officia quibus possunt modis apud Deum erga nos exercere. Sunt autem dilectionis officia, bene precari, & orare pro amicis, vt promoueantur in his quae pertinent ad eorum salutem, atque vbi salutis suae negligentiores peccauerint, intercedere pro eis ad obtinendam veniam & misericordiam, patrocinari quoque eisdem in aduersis, custodire in periculis, ab insidiatoribus, ab haereticis, ab hostibus inuisibilibus potissimum: faciunt haec vtique sancti, & quos magis diligunt, pluribus officiis prosequuntur. Non quod haec suis viribus praestent vlli, sed quia haec vt consequamur, vel impetrant à Deo, vel accepta à Deo potestate in miseros conferunt: idcirco dicuntur modo quodam nobis ea conferre, & appellantur patroni, opitulatores, custodes, suffragatores, intercessores, & mediatores pro nobis apud Deum: quae omnia ex illorum erga nos

Vnde sancti vocantur auxiliatores.

nos charitate proficiscuntur. Qua concessa ponitur quoque oratio: concessa oratione sequuntur beneficia reliqua. De charitate igitur primùm, mox de oratione, & cōsequenti- bus eam, danda est nobis ratio, & luculenta ex sanctis pa- tribus explicatio. Non enim causam nostram in hoc argu- mento tuemur, quasi nos ista primum in Ecclesiam inue- xerimus, sed tradita & à maioribus nostris accepta in Ec- clesia, fideliter propugnamus.

Quod sancti diligant fideles in terris existentes.

Initio igitur constat, quod quisquis diligit Deum, & eos quoque diligit, quos amat Deus, qui sumus nos. *Iohã. 14.* Diligunt igitur nos sancti, nisi putas sanctos Deum non dilige- re, vel ab eo dissentire. Rursum, qui diligit Deum mā- data eius obseruat, hoc est autem mandatum eius ut dili- gamus inuicem, sicut ipse dilexit nos. Attende, sicut ipse, cuius non moritur charitas. Nec est quod de præcepto quispiam cauilletur, quasi præcepta pertineāt ad hanc vi- tam non ad futuram: quod in ceteris quidem verum est, non autem de præcepto charitatis. Illud enim in terris nō impletur: sed vbi debet consummari, quod fuerit in terris inchoatum, nempe in cælo, sicut B. Augustinus testatur.

Charita- tis præcep- tum in cælo im- pletur, si- de spe trāscunte. 1. Tim. 1. Hic iussi sunt diligere Deum, & proximum propter Deum: sed incepterunt, non impleuerunt. In patria igitur diligunt Deum perfectè, & proximum quoque propter eundem Deum, qui absq; proximo nō diligitur. *Roma. 13.* Qui diligit proximum, legem impleuit. Plenitudo ergo legis, est dilectio. Hic data sunt reliqua præcepta, propter charitatem: finis enim præcepti est charitas de corde pu- ro & conscientia bona. Obtena itaque charitate, euane- scunt reliqua præcepta, ipsa vero manet: si manet autem, apud quem manet nisi apud sanctos? & vbi nisi in cælis? Hæc procedit, vt inquit Apostolus, de corde puro, cōscien- tia bona, & fide non ficta, à quibus quidam aberrantes cō- uersi sunt in vaniloquium, volentes esse legis doctores, non intelligentes, neque quæ loquuntur, neque de quibus affirmant. Vbi igitur cor purum fuerit, & conscientia bo- na, ac fides non ficta, ibi erit & charitas ista, atqui in ter-

nis habent hæc sua quædam initia, consummationem verò
 in cælo. Consummatur enim illic corruptum & conscien-
 tia bona, fides verò in clarâ visionem conuertitur, vt nō
 sit amplius in ænigmate, sed facie ad faciem. Proinde con-
 summabitur ibidem & charitas, quæ sine perfectione isto-
 rum non habetur perfecta. Si quibus ista non probantur,
 si quibus desipiunt, sciant se mundi huius sapiētia demen-
 tatos & ebrios, non capere ea quæ sunt Dei & regni ip-
 sius, audiantq; apostolum Paulum dicentem, ab his aber-
 rantes, conuerti in vaniloquium, & non intelligere, neq;
 quæ loquuntur, neque de quibus affirmant. Non est enim
 rebus ipsis, sed nec scripturis diuinis cōsentaneum, sanctos
 cū corpore simul deponere præstantissimâ illâ charitatis
 virtutem, qua Deum & proximum, qua caput & membra,
 qua partem & confratres consueuerunt in terris diligere.
 Sic enim ait Apostolus: Siue prophetiæ euacuabuntur, si-
 ue linguæ cessabunt, siue scientia destruetur, charitas ve-
 rō nunquam excidit. Memorabile est dictum illud & no-
 tandum (Nunquam excidit). Excideret autem, si per mor-
 tem extingueretur. Quæ est enim alia fidei & spei nostræ
 euacuatio, nisi per mortem? qua fidei succedet visio, spei
 apprehensio, vt & credendi, & sperandi nullū sit amplius
 officium, vbi datur diu speratis frui, & quæ fide credita
 sunt, coram videre. Charitati vero nihil succedit nisi cha-
 ritas, quæ officio suo nō despoliatur, quin potius quæ fue-
 rat hic inchoata, ibi perficitur. Sed inquires, legem carnis
 deposuerunt sancti, secundum quam erāt proximi nostri,
 fratres & membra nostra, denique longo distant à nobis
 interuallo, vt nō possint transmigrare huc ad nos, aut nos
 pertingere ad illos. Verum licet absentes videantur à no-
 bis, magnoque distare spaciōrum interuallo, hoc tamen
 charitatem non intersecat. Dilectio præsentiam nō requi-
 rit, cui sufficit oculus cordis. Paulus absens corpore, cum
 ageret in Epheso, spiritu præsens erat Ecclesiæ Corinthio-
 rum, & tanquam præsens iudicauit tradere magnū illum
 fornicatorem sathanæ. Præsens erat & in Ecclesia Colof-
 sensum, gaudens & videns ordinem eorum.

Ab sit autē, vt nos qui censetur & sumus Christiani de
 carne metiamur fratres, proximos & membra nostra: fa-
 ciant

2. Tim. 1.

Quomo-
do diligat
sancti vi-
uentes.

1. Cor. 13

Officiū
credendi
& sperā-
di in cælis
nullū, sed
retinet di-
lectio suū
officiū.

Charitas
non requi-
rit præsen-
tiam.
1. Cor. 5.
Coloss 2.

ciant hoc Iudei, faciant heretici & Ethnici. Nos de fide &
Quomo- religionis obſeruantia proximos, de patre cœleſti fratres,
do ſumus de capite membra deſinimus. ita Dominus in Euangelio,
proximi, Qui ſunt fratres mei, aut quæ eſt mater mea? & circunſpi-
fratres & ciens eos, qui in circuitu eius ſedebat ait: Ecce mater mea
membra ſan- & fratres mei: Quicumque enim fecerit voluntatem Dei,
ctorum. hic frater meus, ſoror mea & mater eſt. Quid eſt igitur in
Mat. 12. ſanctis & in nobis, quod nos adhuc diſcriminet? quod re-
 ligionis vinculo coniunctos haſtenus alienet, vt videri
 poſſint, non eſſe amplius proximi noſtri fratres & mem-
 bra? Si vnum habemus patrem, ſi matrem vnam cœleſtem
 Hieruſalem, Cur non ſumus confratres? Si caput vnum, &
 corpus vnum, cur non eiufdem corporis membra? Chri-
 ſtus non habet corpora duo, neque aliud nobis eſt caput,
 & aliud ſanctis, aut aliud corpus illis, aliud nobis. Dedit
 enim illum pater eſſe caput ſuper omnem Eccleſiam, quæ
 eſt corpus ipſius, & plenitudo eius qui omnia in omnibus
 adimplet.

Ephes. 1. Sed illi ſunt, inquires, in melius commutati, nos heret-
 mus & languemus in terris. Bene proſus, hoc acceperunt
 quod quaerimus, præceſſerunt, nos per eadem veſtigia ſe-
 quimur. An ideo ſumus ab illis alieni, & non proximi? non
 fratres? An quia nos peregrinamur, & ad patriam con-
 tendimus, quo illi iam peruenerunt, ideo non ſumus illo-
 rum conciuēs? Aut quia currimus, quia cœramus, quia
 nondum coronam accepimus, illi vero præcucurrerunt, vi-
 cerunt, ſunt coronati, idcirco non ſumus eiufdem exerci-
 tus milites? Si autem (quod eſt veriſſimum) ſumus fra-
ſancti pro tres, proximi, & vnius corporis membra, ſunt vtique ſan-
nobis ſo- liciti. Si ſecundum legem corporis myſtici, quam habet Apo-
liciti. ſtolus, de nobis ſoliciti, Debent enim membra pro ſe in-
1. Cor. 12 uicem eſſe ſolicita. Et quid ni? cum diues epulo damna-
 tus apud inferos, fuerit pro fratribus, quos reliquerat in
Luca. 16 terris ſolicitus. An validiori dilectione proſequuntur ma-
 li malos, quàm boni bonos? aut conſeſſum eſt aliquid ma-
 lis, quod bonis & ſanctis non cōceditur? Et ne parum vi-
 deatur virium huic rei perſuadendæ adferre, parabola
 euangelica (ſi tamen eſt parabola). Vide quis hunc affe-
 ctum attribuat homini damnato. Num homo quiſpiam,
 qui

qui possit & velit nos fallere? Non. Sed Christus qui non fallit. Siue itaq; historia sit, siue parabola illa de Epulone, nihil me moratur, cui sufficit ad doctrinam quod hunc affectum Christus damnato homini attribuit. Vnde apparet tales affectus, non esse à damnatis alienos, aut infuetos. Christus enim non ex incredibilibus, aut rebus moribus hominum non consentaneis, ac parum congruentibus, sed ex his quae sibi persuadent homines, ita accidere solere & posse, formauit parabolas, quo tanto comodius sua doctrina ab omnibus exciperetur. Quanquam sanctorum patrum pars melior affirmet nobis historiam esse non parabolam.

Secundum eandem corporis legem compatiuntur sancti infirmitatibus nostris: quod non debet absurdum videri de sanctis, cum de Christo scriptum sit: Habemus pontificem, qui nouit copati infirmitatibus nostris. Et si bene habet membrum vnum, congaudet membra reliqua, & si quid patitur membrum vnum, copatiuntur omnia membra. Cur enim hoc absurdum de sanctis videatur, cum testetur nobis Christus, angelos in caelis gaudere super vnoquoque peccatore penitentiam agente? Si faciunt hoc quorum est conditio à nostra aliena, quid censendum de fratribus?

Opinetur forsitan aliquis, sanctorum animas propter celestium illorum & ineffabilium atq; incomprehensibilium gaudiorum affluentiam, ita totas occupari, immergi & absorberi, vt non super sit cogitationi rerum nostrarum locus eis reliquus, & hoc accidere sanctis, quod solet voluptuariis, quibus sensus & animus absorbentur, opprimunturq; vt non admittant se interpellari, nec sint de aliis solliciti. Sed horum vt est rustica & celestium rerum prorsus ignara opinio, ita Mahumeticum quiddam ac Iudaicum sapit. Illa enim gaudia non obliuionem mentis inducunt, sed excitationem, non stuporem, sed acrimoniam, non extinguunt prioris charitatis scintillas, sed inflamant: visio dei non execat, sed illuminat: non retrahit cogitationem à proximo, sed compagem totius magni corporis consolidat: vt quarant & agant sancti, quo ea gaudia ampliètur magis, & fratribus quoq; fiat communia. Cuius exemplum quoddam habemus in angelis bonis, qui dantur nobis in ministerium, quod diligenter quidem exequentur, non tamen ob id fraudantur suis interrim

*Sancti cō
patiuntur
malis no-
stris.*

*Hebraeor.
4.*

*1. Corin.
12.*

Luca. 15.

*Cura no-
stri nō per-
turbat san-
ctos, nec
gaudium
eorum mi-
nuat.*

Matth.
12.

terim gaudiis, dicite Christo: Dico vobis, quod angeli eorum (nimirum paruulorum) in caelis semper vident faciem patris mei, qui in caelis est. Quod semper fit, non habet remissionem. Sed quid de gaudiis dico? ne poenae quidem aut cruciatus quos sustinent damnati, auferunt cogitationes & curas de amicis quos habuerunt in terris: durant enim in eis amores & odia, vt patet in epulone, magis autem in diabolo, qui cum sit eternis ignibus destinatus, non tamen cessat hominibus insidiari, persequi eos & infestari. Hoc tamen interest, quod damnati in omni affectione & cura perturbantur & affliguntur, beatorum vero sollicitudo, consolatio & gaudium habet, absque omni perturbatione, quia charitas est dei. Congaudent itaque beati, & compatiuntur nobis: sed quemadmodum Christus in quem nulla potest incidere perturbatio.

Possem allegare huc sanctorum patrum dicta plurima, sed decreui à superfluis abstinere. Lectori pio erga deum & sanctos bene affecto, de charitate sanctorum in nos persuasum esse non dubitans: impios nihil motor, & tamen si qui confidunt se posse contradicere, non grauabor vbi res poposcerit adiuuante gratia dei, pro asserenda catholice fidei veritate, pluribus & quae diximus statuere, & aduersariorum refellere impugnationes.

Quomodo sancti in caelis orent pro nobis.

Concessa dilectione iam opinor de oratione non restare quaestionem. Quid est enim diligere beatos, & eiudem gaudij aut forsitan maioris participes, nisi congratulari eis, felicitatem quam sunt adepti? Quid diligere laborantes, proximos, peregrinantes, & nunc eo quo ipsi euiserunt anhelantes, nisi precari talibus optima quaeque, potissimum verò quae promoueant eorum salutem, quo tanto facilius ad optatum portum perueniant. Si quid aliud sit diligere peregrinantes & anhelantes ad patriam caelestem, qui nouit dicat: ego hanc veram in scripturis & patribus inuenio proximi dilectionem. At istiusmodi diligere, quid est aliud quam orare? Enimuero sancti quibus cognitum est, vnde omne bonum defluat, quando bene precantur cuiquam, non profecto, non aliunde hoc vt fiat, exoptant quam à bonorum

*Dilectio
facit ora-
re pro no-
bis.*

omniū fonte deo. Nec in alium quā in hunc ipsū respiciūt. an non est hoc satis orare? Igitur si diligunt, orant. Si autē non orant, iam neq; diligunt. Si non diligunt, à deo, à capite Christo, & à spiritu mystici illius corporis dissentiūt, & tam non sunt sancti, quā nec orantes. Necessē est igitur fateri ipsos orare, si fatemur diligere.

Age autem, cōstruamus ista, & patrum orthodoxorum fulcris. Noui aduersariorum cōsuetā suffugia: quando nō habent quod respondeant, vociferantur, Sophistæ, Sophistæ, cum præter sophisticam nihil omnino ipsi exercent. An & patres insimulabūt sophisticæ? Quæcūq; enī dixim⁹, à patribus sunt, sicuti hic videbis. In primam igitur aciem *Cypri-* statuimus inuictum illum Agonothetā & gloriosum mat- *nis.* tyrem Cyprianum: is epistola prima libri prioris ad Cornelii, & ipsū martyrem, Ecclesiæq; Catholicæ supremū episcopum, ita scribit: Memores nostri inuicem simus, concordēs atq; vnanimēs, vtrōbiq; semper pro nobis oremus, pressuras & angustias, mutua charitate releuemus. Et si quis hinc prior nostra diuinæ dignationis celeritate præcesserit, perseueret apud deum nostra dilectio, pro fratrib⁹ & sororibus nostris apud misericordiam patris, non cesset oratio. O dignam pontifice sanctissimam vocem, & diligere, & oratione tueri gregem pollicetur, post completum agone, atq; idem alter vt facere velit hortatur, Credit quod diximus morte non extingui curas, quas charitas imponit, *Potamie-* tam seruens erat eius dilectio, viuus præsumit quod facere *na.* post mortem disponat, & exigit quod optet vt faciat alter.

Non minori fiducia, sancta virgo & martyr Potamiēna rapta ad martyriū pollicita est Carnifici cum ipsam ab iniuria lenonum, & irrupentium adolescentulorum defensionem (videlicet ne careret humanitatis officium præmio) oratione sua apud deum tantum beneficium compensare. *Promissio* Memorabilis est historia, & digna quam multi legant, id- *Potamie-* circo Ex Eusebio, quæ de ea Ecclesiast. hist. lib. 6. ille cō- *na.* memorat interferam. In nostram vsq; memoriā (inquit) ab incolis Alexādrīæ perennis virtutū Potamiēnæ fama celebratur, q; immēsos & innumeros, agones, primo p virginitate & pudicitia defudauerit. Deinde etiā p martyrio exquifita atq; inaudita tormenta pertulerit, atq; ad vltimū vna cum

cum venerabili matre Marcella ignis supplicii consummata est. Cum Basilides (hoc erat carnifici nomen) susceptam eam duceret ad supplicium, ac multitudo impudicorum pariter & impiorum, Potamiensium conaretur illudere, Basilides abigere impudentius irruentes, ac deturbare cepit, humanitatis & miserationis obtentu. At illa religiosum viri votum erga se, & propositum humanitatis amplexa: Certus esto (inquit) quod cum abiero ad dominum meum, sine mora boni huius tibi remunerationem parabo. Post hac autem promissa, constanter suscepit statuta supplicia pectus calidam paulatim per artus ac membra diffusam, & hoc modo beata virgo à terris migravit ad cælum. Non multis autem post diebus Basilides cum inter collegas suos ob causam quandam iuramentum posceretur, ait, sibi non licere per Deos iurare, eò quod Christianus esset: ioco æstimatus est primò dicere, tum deinde cum constantius affirmaret, pertrahitur ad tribunal, vbi cum perseverasset in confessione, vinculis traditur: visitantibus autem eum nostris, & causam subitam permutationis inquirentibus, respondit, quomodo Potamiensium post diem tertium martyrij sui, noctu assistens coronam capiti suo imposuerit, dicens, deprecata me se pro ipso dominum, & impetrasse ut mercedem martyris consequatur. &c.

Prudentius quoque in agone Romani martyris commemorat nobis scitu dignam historiam. Cum enim Romanus multa de vero deo aduersus tyrannum disseruisset, & ad iudicem incorruptum prouocasset, nec tyrannus detrectaret, euocauit statim tyrannus à turba, qui tum aderat innocenter paruulum, quem credebat de Christianis pueriliter sentire, atque hinc iubet Romanum sciscitari. Quiduis rogat. Inquit, sequamur quod probarit pugio. Romanus ardens experiri innoxiam Lactantis oris indolem, filiole ait, Dic quid videtur esse verum, & congruens, Vnum ne Christum colere, & in Christo patrem, An comprecari mille formatum deos? Arrisit infans nec moratus retulit: Est quicquid illud quod ferunt homines deum Vnum esse oportet, quod vni est vnicum.

Quum Christus hoc sit, Christus est verus Deus,
 Genera deorum multa nec pueri putant,
 Stupuit tyrannus sub pudore fluctuans,
 Quis author, inquit, vocis est huius tibi?
 Respondit ille, mater, & matri Deus.
 Puerum poposcit carnifex, mater dedit,
 Nec immorata est fletibus, tantum osculum
 Impressit vnum, vale ait, dulcissime:
 Et cum beatus Christi intraueris
 Memento matris, iam patrone ex filio.

*Matris
 petitio ad
 filiū mar-
 tyrem.*

*Nota.
 Origenes.*

Iam & Origenem audiamus, qui inter martyres natus & educatus (patrem enim habuit Leonydam martyrem) doceat nos martyrum illorum fidem. Is homil. 16. in Iesu Naue, ita ait: Ego sic arbitror, quod omnes illi qui dormierunt ante nos patres, pugnet nobiscum, & adiuuet nos orationibus suis. Ita nanque etiam quendam de senioribus magistris audiui, dicentem in eo loco ubi scriptum est in numeris, quia ablinget synagoga illa hanc synagogam, sicut ablingit vitulus herbam viridem in campo. Dicebat ergo: Quare huiusmodi similitudo assumpta est? nisi hoc est quod intelligendum est in hoc loco, quod synagoga domini, quae nos praecessit in sanctis, ore & lingua consumit aduersariam synagogam, id est, orationibus & precibus aduersarios nostros absumit. Et lib. 2. in epistolam ad Rom. disertis verbis testatur, Sanctos extra corpus positos, & qui iam cum Christo viuunt, agere & laborare pro nobis ad similitudinem angelorum, qui salutis nostrae ministeria procurant. Hinc est illa eius vox in Numeris homil. 26. Quis dubitat quod Sancti quique patrum, & orationibus nos iuuent, & gestorum suorum confirmant atque hortentur exemplis.

Suffragatur & Chrysostomus, in Gen. homil. 44. ubi populum adhortatur his verbis: Confugiamus dilecti ad Sanctorum preces, & oremus ut pro nobis intercedant. Cui consonat quod homil. 5. in Mattheum dicit: Orationes supplicationesque sanctorum pro nobis, habere vim maximam, sed tunc, cum nos quoque id ipsum per poenitentiam postulamus, & ad studia meliora confugimus.

Chrysoft.

Augustinus in psalmum 88. Natalitia sanctorum cum sobrietate celebrate fratres, ut imitemur eos qui praecesserunt, *ms.*

Augusti-

V &

& gaudeant de vobis, qui orant semper pro vobis, vt benedictio domini in aeternum maneat super vos. Idem ille ecclesiae doctor in pluribus locis testatur, dilectionem manere in emigrantibus ab hoc seculo, atque hinc eos orare pro nobis. Sic de Nebidrio suo lib. 9. confess. ad Deum loquitur: Nec sic eum arbitror inebriari ex te, vt obliuiscatur mei, cū tu domine (quem potat ille) nostri sis memor. Cyprianam quoque defunctam Cornelij cuiusdam vxorem, ait, mariti sui apud Deum recordari, ne veniat in locū tormentorum. Iam enim viduitatē suam fornicationibus polluerat: à quibus conatur eum Augustinus epistola reuocare. Et lib. 2. quæst. super Exod. de propiciatorio & pellibus arietinis rubricatis differens, ita ait: Significatur his etiam martyres sancti, quorū orationibus propiciatur Deus peccatis populi sui. In expositione quoque euangelij secundum Iohannem tracta. 84. dicit: Ideo ad mensam domini non sic martyres commemoramus, quemadmodum alios qui in pace requiescunt, vt etiā pro eis oremus, sed magis, vt orēt ipsi pro nobis, vt eorū vestigiis adhæreamus, quia impleuerunt ipsi charitatem, qua Dominus dixit, Non posse esse maiorem.

Tales tantique Ecclesiae doctores ac martyres illi, qui pro Christo in hac fide sanguinem suum fuderūt, satis demonstrant, nunquam fuisse in Ecclesia de hoc quod modo asseruimus dubitatum. Semper enim crediderunt fideles Christiani manere in sanctis dilectionē post mortē, eosque orare pro nostra salute apud Deū, nobis etiam ignorantibus vel dormientibus. Proinde non dubitarunt ipsis attribuere defensionē & custodiam nostri, patrocinium quoque & intercessionem ac mediationem pro nobis, sanctosque ipsos appellare patronos, defensores, tutores, custodes, legatos, intercessores, aduocatos, ac mediatores nostros: quae nomina etiam sanctis veteris Ecclesiae patribus sunt vitata. Nō ita quidem quasi per se ipsos & suapte virtute quicquam talium præter Deum sancti valeant efficere, sed quia sciebant sanctorum preces & vota apud Deum nunquam esse irrita, & quicquid nobis precari voluerint, hoc statim Christo eos impetrare. Sciebāt etiam posse Deum dare sanctis suis *non deo-* gratiā curationis, qua homines ad Dei gloriā iuuarent. Est enim

enim gratia curationum singulare quoddam Dei donum, quo nō omnes, sed quos voluerit, facit Deus illustres. Hinc Apostolus 1. Corinth. 12. Nunquid omnes gratiam habet curationū? Quis autem concludat Dei potestatem sub mensura, ut nequeat gratiam hanc quam viventibus in saecula impertit, concedere etiam defunctis ac secum regnantibus? Proinde appellationibus istis, nihil Deo volebant derogatum, in cuius solius potestate sciebant utique nostram defensionem custodiamque sitam, sicut & intercessionem, ac mediationē Christo imprimis competere: sanctis verò longē infra Christum, & aliter multo. Dei enim est dare, sanctorum impetrare. Christi est expiare & sanctificare, quod sancti non possunt, possunt autem oratione intercedere, ac proinde quicquid sancti haberēt totum deberi Deo. Quæso autem quid hīc Deo derogetur? Porro vbi in homine Christiano semel hæc fides firmiter & cum iudicio recto fuerit constituta, manet in habitu quodam perpetua, ut nō se quod in huiuscemodi appellationibus quisquā vereatur offensionem Dei, aut putet necessariū esse, quoties sanctos honoramus, discriminationem hanc singulari cogitatione repetere, aut disertis verbis quid cui tribuatur explicare. Neque enim sophisticatur Deus, ut captiosos laqueos hinc nobis construat: nec est in votis nostris (calumnientur ea licet hæretici) perfidia, quæ simpliciter & pro deuotionis nostræ fide accipiuntur. Intentionem enim & perpetuam illam nostram de Deo & sanctis fidem, scrutator ille cordium Deus, & nouit & discernit.

Non obscurari mediatoris officium sanctorum inuocatione.

Duersarij solent nobis obiicere eos, qui appellant

A sanctos, patronos & mediatores, committere planè idololatriam, quod diuinam potentiā tribuāt creaturis, & propriū Dei honorē mortuis cōferant, trāsferantque omnia diuina in humana, & humana in diuina. Scilicet, arbitrantur aduersarij catholicos tā nullius esse sensus, ut nesciāt quid distet creator à creatura, aut dominus à seruo: se verò putāt solos hoc discernere, & præterea neminē, Catholicos cōfundere inuocatiōes, religiones miscere, propriū mediatoris officiū obscurare. Proinde oēs tanq̄ cecos, surdos, insensatos, & planè lūgos atq; idololatras miserātur.

V ij Verum

Verum quid sibi arrogat homines temerarij? An putat catholicos omnes sensu & ratione carere? Quasi de excello quodam folio iudicant pronunciantque in oēs, cū nihil minus norint quàm de aliorum sensu discernere: quibus ego respōdeo, neminē Christianorū, nisi mēte captū, tam rūdē, tamq; indocilē esse, vt ignoret quantū distet à sanctis suis Deus, qui putet patrocinium sanctorū æquādum Dei patrocinio, aut sanctū aliquē Christo redēptori nostro esse parem. Sunt enim omnes Christiani Theodidacti. Atque vt ab exēplo vnus de reliquis qui in ecclesia catholica instituti & educati sunt, sumatur iudiciū. Ego à puero quando cœpi primū res intelligere & discernere, ac cognitionē dei habere, discreui vtique quantū illi ætatulæ sufficiebat, deū à sanctis, imagines à rebus. B. virginem Mariam aiebā esse in cælo, hīc autē imaginē. Accedente deinde ætate, accessit & maior cognitio, incipiebam latū facere discrimen inter Deū & sanctos, q̄ Deus posset omnia, sancti verò hoc tantū quod à Deo haberent. Sāctos inuocabā, non vt remitterēt mihi peccata, sed vt orarēt pro me. Angelorū poscebā cultū diā, non aduersus deū, sed aduersus diabolū & pericula. Et vt in sūma dicā: Angelos & sanctos ex Deo pēdere cōlebā, vt in sūma dicā: Angelos & sanctos ex Deo pēdere cōlebā, per quē possent quicquid possent, & à quo acciperēt quicquid beneficiorum trāsiret per eos ad homines. Quod fuit in hac fide periculum? & quis catholicorum non ita instituitur? quis tam stupidus est, vt crediderit vnquā imagines viuere, aut sanctos esse deos? Hanc fidem puellus didici in Ecclesia, quam à maioribus acceptam, vsque in hāc ætatem seruauī inueniōque ipsam verbo Dei per omnia consensu neam, à sanctis patribus traditam & defensam, & in tota Ecclesia catholica omnibus seculis probatam & receptam, neminem verò nisi fortē hæreticos ab Ecclesia & patribus dānatores, contradixisse. Legi quoque (vt sumus plerique curiosi) aduersariorum scripta, nec visa fuit adhuc in eis aliqua ratio digna, propter quam à fide illa discedendum mihi videretur, quin magis inflāmur & acuitur in mendes vera, cum videā aduersarios sophistica, imposturis, abulteratione verbi Dei & patrum, fraude & artibus agere sua, vt taceam de inconstantia dogmatum & dissidiis, quibus inter se cōflctantur: cum sit & fuerit inter catholicos perpetua

perpetua & constantia dogmatum, & concordia. Iam qua conscientia, quo animo poterò dubitare de fide tot mihi modis probata? Proinde certissima constantissimâque fide credo & asseuero eam fidem quam habet de sanctis Ecclesia, si non vbi que extaret, si vsquam non esset, erigi tamen illic debere & introduci. Ita luculenter spiritus sanctus perhibet eidem in scripturis & sanctis patribus testimonium, tantum abest, vt putem in quæstionem aut dubitationem vocandam.

Nec verò metuo mihi ne ratione probabili, aut verbo Dei ista Ecclesie fides per aduersarios abrogetur: quod enim calumniatur, honorem diuinum tribui creaturis, & esse cognominaciones istas patronorum, & aduocatorum periculosas, falsum est: quin magis laudatur Deus, qui pro eximia bonitate sua hominibus indignis, per intercessionem sanctorum suorum, tam promptè opitulatur, ac potentiam suam per sanctos exercet. Quod verò metuunt isthinc homines mali periculū? An hoc ne credatur creaturæ creatores? Deponat si sapiūt has curas. Hoc enim neque fecit in ecclesia quispiam institutus, neque facturus est vnquam. Ego meam fidem exposui, quod mihi accidit, arbitror probatis omnibus, hoc est, iis qui modò constantes in fide perseverant, commune. Oportet enim hæreses esse vt qui probati sunt manifesti fiant in nobis, per hoc quod tempore tentationis nõ recedunt, nec vacillant. Vt libet sciscitentur & interrogent aduersarij vnumquemlibet secundum catholicam fidem institutum, senes, iuuenes, mares, fœminas, pauperes, diuites, an quisquam secus aliquando crediderit? Triumphum de nobis canite aduersarij, si inter ecclesie alumnos, discipulos, ecclesiasticæque doctrinæ auscultatores, offenderitis, qui crediderint vnquam quod vos omnibus affingitis. Te ipsum hæretice appello, qui nunc ecclesie fidem arrodis & conuellis, fatere vel semel tandem quod verum est, fuisse vnquam, cum adhuc in Ecclesia nobiscum esses, in ea quâ omnibus nobis affingis opinione? Nõ arbitror hoc te verè dicturum. Idcirco si qui forsân fateantur, hac in re se errauisse, lapides, ligna, aurum, pro viuis rebus coluisse, sanctos Deo, & creaturam æquasse creatori, hos dicam aut fuisse mente captos, aut nobiscum neque versatos, neque

V iij institutos

*Cur suã
ipsoꝝ mē
tem affin
gūt hære
tici catho
licis ido
latriã.*

institutos, vt nescierint quid doceat ecclesia Dei. Tales vt ab idololatria reuocetis licebit, tales instruite & docete. Cur populum institutum bene, qui credit & sentit de Deo & sanctis, sicut oportet sentire, fatigatis vestris clamoribus, perturbatis & corruptis? Illic vbi causa poscit, conuenit zelare pro Deo, non autem tumultuari, & turbas citare, vbi pacata & tranquilla sunt omnia. Magna verba crepant, quando detonant in nos idololatria, idololatria, sed fulgura sunt è pelui, & nugæ bullatæ. Quid autè dico nugæ? sunt intolerandæ iniuriæ. Sunt blasphemias à diabolo subornatæ: non enim colimus idola. Idola sunt demoniorum, sicut scriptum est: Omnes dij gentium demonia, sed Deum illum qui fecit cælum & terram: post quem sanctos & electos eius demoniorum expulsores, & idolorum demolitores, debitis honoribus perfequimur propter eundem illum Deum, qui non cessat per illos sua nobis beneficia conferre, semper creatorem à creaturis fideliter distinguentes, magnòque discrimine, Deum præ sanctis agnoscentes.

Odit diabolus hanc nostram pietatem, dolet se profligatum olim à sanctis, ideireo ministros suos subornat, qui se de sanctis vlciscantur, idque sub eodem pietatis nomine, quo est ipse expulsus & profligatus. Quia in re vide astutum & prodigiosum diaboli consiliu. Decipiebat olim homines miseros vanis illusionibus, patrocinari credebatur eis quos opprimebat: quos perdebat sanare & iuuare putabatur, quas ipse fraudes sancti viri detexerunt, & per gratiam Dei quæ in ipsis erat, hominibus patrocinati sunt, opemque aduersus diaboli præstigias tulerunt, idola destruxerunt, populùmque palabundū reduxerunt ad verum saluatorem, Christū dominum. Itaque quod olim falso dicebatur demones patroni & auxiliares hominum, hoc sancti verè præstiterunt, qui nos suis orationibus adiuuare non desistunt, vt ex merito appellentur patroni & opitulatores, quod admodū & propter veritatis doctrinā magistri & doctores verè vocantur. Inuidiosum hoc, & odiosum diabolo: quamobrem cum lædere sanctos non possit, non potest tamen quiescere. Meminit se cum patronus & opitulator vocaretur, deturbatum regno, quod hæ appellationes ad Deum pertinerent.

pertineret. Meminit sanctos studio pietatis in Christu contra se praualluisse, & nunc ab eisdem cognominationibus illis falsis se exutum. Fingit ergo & ipse pietatis studium in eundem Christu, vt iisdem quibus ipse expugnatus est machinis, sanctos impugnet. Et primum filijs diffidentiae, in quibus potens est, inquit appellatum istarum dolorem quendam & inuidiam, deinde suggerit Christu solum esse aduocatum, mediatorem & patronum hominum: vt videantur pro Christo, pro veritate & pietate pugnare, cum interim Christum ipsum in suis membris impugnent, atque hoc falso pietatis zelo personatos concitatis in sanctos. An no est hic speciosus pietatis pretextus? Sic nouit ille suos transfigurare in angelos lucis. Sic solent impij interdum pro Deo superstitiose zelare, cum vim pietatis nullam habeant. Quod in Ioram illo rege Israe aparet, ad quem cum dedisset rex Syrorum literas & munerera, supplicans pro curatione Naamae principis militiae, leprosi, scidit ille vestimenta sua, & ait: Nunquid Deus ego sum, vt occidere possim & viuificare? quia iste misit ad me vt curem hominem a lepra sua. Certum impius erat Ioram, natus ex impiissima Iezabel: qui simulato dolore pro iniuria Dei, scidit vestimenta sua: cum postulatio regis Syrorum candidum intellecta, nihil iniuriarum in Deum contineret. Non enim volebat Syrus vt diuinam sibi potestatem Ioram usurparet, quod vel ex Naaman verbis fit manifestum. Quando enim ab Helisaeo iussus erat se lauare in Iordane, ait: Putabam quod egrederetur ad me, & stans inuocaret nomen domini Dei sui, &c. Quae hic committitur in Deum iniuria? Quid hic quod fas non erat, tribuitur homini? Verum tam zelosi, tamque solliciti sunt pro Deo impij, vt credant potestatem dei collapsuram, nisi ipsi succurrant: videlicet sint custodes Dei, & nihil non habent suspectum. At non ita Helisaeus, quem adeo non offendit postulatio illa, vt ad Ioram miserit, qui diceret, quare scidisti vestimenta tua? An non est Deus aut propheta in Israe, qui possit lepra curare? Veniat ad me, & sciat prophetam esse in Israe. Candidus accepit candidum, sanctus sanctum: quod malus male, impius impie acceperat. Sic & Caiphas scidit vestimenta sua dicens, Blasphemauit, cum non posset vocem veritatis ferre.

Diabolus sub specie pietatis impietate machinatur.

2. Cor. 11.

4. Reg. 5.

Mat. 26.

V iij Ad

Act. 3.

Adeundem omnino modum rumpuntur hæretici, & claudunt, Idololatria, quando sanctos vocamus mediatores, patronos & aduocatos, quia veritatem audire nolunt. In Actis apostol. ait Petrus ad claudū illum, qui iacebat ante portam templi, quæ appellabatur speciosa, mendicans ab introeuntibus eleemolynam, Argentum & aurum non est mihi, quod autem habeo, hoc tibi do. Quæro quid hinc sentiant de Petro aduersarij. Dicit Petrus, Quod autem habeo, hoc tibi do. Vbi duo sibi vendicat, nimirum habere potentiam, & dare sanitatem, cum sit vtrunque diuinum. Quid enim habet Petrus quod non accepit? Quid igitur gloriatur quasi non accepit? Hic respōdebit nobis Petrus pro omnibus sanctis, Non gloriamur quasi non accepimus, sed quia accepimus, ideo habemus: quia vero habemus, ideo conferimus & damus. Ergo gloriatio nostra in deo est, per quem sumus id quod sumus, per quem & possumus quodcumque possumus. Ergo concurrente populo, Quid admiramini, ait Petrus, aut quid nos intuemini, quasi nostra virtute fecerimus hunc ambulare? Qui antea dixerat, Quod autem habeo, hoc tibi do, modò negat sua virtute hominem sanatum. Ita & nos de sanctis dicimus, patrocinaur nobis, dant quod habent. Quod à Deo acceperunt, hoc dant, & succurrunt, non sua virtute, sed eius vnde habent: medentur, sed virtute Christi, qui dedit gratiā curationum. Si inculpara est vox Petri, quare nos reprehendimur ab aduersariis? quid nos sanctis tribuimus quod sibi Petrus non vendicauit? Propterea sancti patres religiose docti, & doctè religiosi, nulla superstitione, nulloque errore, sed ea fide quam suprā exposuimus, dixerunt sanctos facere, cōcedere, dare, largiri beneficia, petitiones, miracula, quæ suis modò precibus nobis obtinuerunt, aut virtute à Deo accepta, contulerunt. Hinc sunt illæ quæ recensuimus appellationes, quod vocantur patroni, defensores, custodes, rectores medici, opitulatores, &c.

Restat ne videamur tot rationes frustra congesisse, vt patrum quorum sæpe meminimus, testimonia quoque proferamus, quo videat Lector cognominationes istar, non esse nouitias, sed & in prima illa Ecclesia, & vbique locorum maximè vñtatas. Basilius ille magnus quem p-

tres non sunt veriti appellare lucem mundi, in oratione quadam de sanctis quadraginta martyribus ita ait: Hi sunt qui nostram administrant regionem, & velut turres quadam coherentes, securitatem ab hostium incurfu exhibent: & paulo post exclamat: O chorus sanctus, o sacer ordo, o constipatum & infractum agmen, o communes generis humani custodes, boni curarum socij, orationis cooperatores, legati potentissimi, stellæ terrarum orbis. Tanta sunt in vno Basilio testimonia. Quantis encomiis Chrysofomus ille sanctos prosequatur passim in libris suis, omnibus opinor notum esse: nam & inter alia ait, sanctos esse Ecclesiarum columnas & thesaurum.

Ambrosio

Ambrosius in natali sanctorum martyrum Octauij, Aduenticij & Solutoris, ait: Cuncti martyres deuotissime colendi sunt, sed specialiter ij venerandi sunt à nobis, quorum reliquias possidemus. Illi enim, nos orationibus adiuuant, Isti etiam passione. Cum his nobis familiaritas est, semper enim nobiscum sunt, nobiscum morantur, hoc est, & in corpore nos viuentes custodiunt, & de corpore recedentes excipiunt. Hic, ne peccatorum nos labes assumat, ibi ne inferni horror inuadat. Et subdit: Ideo fratres veneremur eos in seculo, quos defensores habere possumus in futuro. Cui non dissimile est, quod pronunciauit ad populum in inuentione Beatorum martyrum, Geruasij & Prothasij, cuius epilogum scripsit ad Marcellinam sororem in hæc verba: Cognoscant omnes quales ego propugnatores requiram, qui propugnare possint, impugnare non soleant, hos ego acquisui tibi gens sancta, qui profint omnibus, nemini noceant. Tales ego ambio defensores, tales milites habeo, quorum quo maiora, eò tutiora patrocinia sunt. Et post aliqua: Euasimus fratres non mediocrem pudoris farcinam, patronos habebamus & nesciebamus. Audet insuper vir ille in alio sermone affirmare, eos non credere Christo, qui non credunt à martyribus posse aliquos visitari: cuius hanc addit rationem, quod dixerit Christus, Et maiora facietis.

Ioh. 14.

Prudentius sæpe patronos appellat, vt in hymno sanctorum Hemyterij & Chelidonij. In hymno item D Laurentij. Item de sanctis Fructuoso, Augurio & Eulogio,

prudencio

gio, & multis aliis in locis.

*Iohan. da
masceus* Syrorum quoque decus Iohannes Damascenus, non dubitat de sanctis ita definire: Eos qui in spe resurrectionis, & fide quæ est in Domino, obdormierunt mortuos nequaquam appellandos. Mortuum enim corpus (inquit) miracula quomodo potest operari? Quomodo igitur per eos dæmones abiguntur? infirmi curantur? cæci vident? leprosi mundantur? tentationes & tristitiæ solvuntur? Omne donum bonum à patre luminum, per eos, iis qui in hæsitabili fide petunt, descendit. Quantum sanè laborares, vt inuenires adiutorem qui ad mortalem regem te adduceret, & pro te ad ipsum sermones faceret? Adiutores ergo totius generis, Deo pro nobis supplicationes porrigentes, honorandi sunt, &c.

*Augusti-
nus.* Notior est Augustinus quàm vt opus sit recitare, quanta ille sanctorum miracula describat. Non audet tamen definire, vtrum sola oratione impetrent nobis beneficia quæ accipimus, an cooperentur Deo, & sint omnibus iis præsentibus à quibus inuocantur. Vtrunque enim fieri posse non negat. Sed & patronos appellat sanctos in libro de cura pro mortuis agenda, & in aliis plerisque locis.

Seuerus. Sulpitius Seuerus in obitu B. Martini, Patronū (inquit) præmissi, sed solatium vitæ præsentis amissi. Tot calculis, non vulgariis aut nouitiis, sed præcipuorum veteris Ecclesiæ doctorum, conuincitur aduersariorum impietas, qui non auferunt modo à sanctis, verumetiam damnant, haud secus atque idololatriam, appellationes, quas illis semper detulit Ecclesia, quas doctores illi, per quos fidei veritas semper defensa est, eis tam magnificè asseribunt, quas denique, & Deus ipse gloriosa miraculorum operatione, multis modis fecit eis ratas. Et videntur aduersarij planè, aut non capere virtutem Dei, potentis dona sua communicare aliis, aut si capiunt, expuunt vtiq; in cælum: qui gloriam illam Dei quæ in sanctis illustris apparet obscurare, ac pro vitibus contaminare satagunt. Ad hæc & sacrilegium committunt, quippè qui sanctis honorem detrahunt, quo eos dignatus est Deus.

De

De inuocatione sanctorum.

VT sensim progredieremur ad altiora, viam fecimus ad expliandā inuocationem sanctorum, quam nondum attigimus, quam aduersarij angue peius oderunt & hydra. Dictū nobis est de ea veneratione quā sanctis impēdimus, dictū est item de dilectione, qua illi vicissim nos prosequuntur ac beneficiis quibus iuuant, quæ si cōiungas simul, haud procul ab inuocatione aberis. Quid est enim inuocatio, nisi desiderium, ambitio & expectatio beneficij quod accipias ab aliquo? Iam si veneramur sanctos, & in sanctis Christum, si credimus item sanctos diligere nos & libenter procurare nostrā salutem, esse patronos & intercessores, quomodo nō cupimus? quomodo nō desideramus? quomodo non speramus nobis aliquid per eos impetrari & impendi? quomodo non optamus, vt faciant quod alioqui faciūt? Sic B. August. in libro quem scripsit de cura pro mortuis agenda. Cum fidelis, inquit, mater filij sui corpus desiderauit in basilicam martyris poni, siquidem credidit eius animā meritis martyris adiuuari: hoc quod ita credidit, supplicatio quædam fuit. Neq; enim putandum est supplicationem solis peragi verbis, vt dicatur expressius, Ora pro nobis sancte Petre, vt hoc consequamur vel illud, sed quemadmodum vulgo dicitur: Miserū apparere satis est rogare: ita corporis habitū & gestu, motione item interna animi & obsequiis, ac venerationibus, captamus beneuolentiam nobis propositā, & precamur eam nobis cōtingere: vt rectè dixerit Latomus, concessa per Bucerum veneratione sanctorū, & quod sancti pro nobis orent, se ne suspicatum quidem de inuocatione vllam fore controuersam. Quin si orent pro nobis diui, appellandī etiam sint siue inuocandi. Habent enim desideria nostra vocem quandam, quæ loquatur in auribus Dei, & poscat votis nostris satisfieri, quin & ipse latens spiritus gemitibus inenarrabilibus orat pro nobis. Respicit autem Deus ad hæc cordis nostri vota quæ orant, etiam dum verba nulla facimus. Soli non inuocant increduli, quia nihil cōsequi sperant: pertinet autē ad inuocantem non hæsitare in fide. Idcirco dicit Apostolus de inuocatione Dei: *Quomodo inuocabūt in quem nō crediderūt? Quem locum & huic*

Inuocatio
quid.

Rom. 10.

huic proposito possumus accommodare, vt dicatur: Quo-
modo implorabunt sanctorum auxilia, qui non credunt
sanctos posse auxiliari? Igitur poscunt qui credunt, etiam
eo ipso quod credunt. Iam si fatentur aduersarij (quod
eorum quidam faciunt) sanctos orare pro nobis, velim au-
dire, gratum sit hoc illis, an ingratum? optabile, an exo-
sum? Non opinor dicturos, exosum, vel ingratum eis esse: si
ergo optabile illis est & gratum, qua sententia negat idem
illi se inuocare, cum optent à sanctis fieri quod faciunt?

Sæpe mecum admiratus sum quæ nam posset tam va-
lida tanque efficax aduersariis videri causa, qua freti au-
sint contra sanctorum inuocationem, tam rabiosè debac-
chari & insanire, qua denique tam multis hominibus per-
suaderent, libros eorum qui de hoc tractant, legi attentius
quàm nostrorum, pœnituit autem me non semel amissi
tam laboris quàm temporis, propterea quod nihil ad tam
ingentes ausus constabiliendos proferrent satis idoneum.
Talia enim sunt eorum argumēta, quæ ad hanc rem con-
farcinant, vt aut vetent supplicare etiam viuētibz (quos
cum voluerint semper exceptos, non oportuit eadem ar-
gumentatione cum sanctis iugulare) aut ex falsis imagi-
nationibus, hominum seculariter tantum sapientium, in
diuinis verò rebus, planè cæcutientium & palpitantium,
procedant. Magnificè iactant argumentum de vera inuo-
catione Dei: vtinã autem homines sensu & mente corru-
pti, de vera inuocatione nossent rectè iudicare, rectaque
docerent. Sed videbis in progressu lector, nos istud mani-
festis argumentis demonstrare. Prius autem paucis mihi
præfandum est de communionē corporis Christi, quod est

Ecclesia *Ecclesia*, quam videntur aduersarij non satis attendisse.
nomine. Scire debet omnis Christianus quod sit vna Ecclesia
que est Dei, indiuisa & simplex, quæ est corpus Christi, cōtinens
corp^o chri non eos modò qui in carne adhuc viuunt, verùm & illos
sti, cōpre- qui carne depositi. securius & felicius cum Christo agunt
hæduntur in cælis. Non oportet imaginari in Christo corpora duo,
nam viui vt sit vnum viuētiū in carne, alterum secundū carnem
quàm de- mortuorum: Mortuus est enim Christus & resurrexit, vt
functi in viuētiū dominaretur & mortuorum. Et pater consti-
Christo. tuit eum super omnem Ecclesiam, quam non facit caro &
sanguis,

sanguis, sed Petri illa confessio, Tu es Christus filius Dei *Roman.*
 viuit. In hac sunt omnes quotquot manent in Christo. Ita- *14.*
 q; audito corporis illius Christi nomine, cogitare oportet *Ephes.*
 simul & eos qui sunt cū Christo in gloria, & qui modò ad- *1.*
 nituntur, vt eò perueniāt. Quos vna spes, vna fides, vna sa- *Matth.*
 cramenta, vnus pater cœlestis, vn⁹ Christus, & spiritus vn⁹, *16.*
 in vnam societatem copularunt, quorum habitatio quoq;
 est vna, nimirum cœlestis illa Hierusalem, cuius sunt do-
 mestici & ciues, quidam in re, alij vero in spe: quorū omniū
 non est nisi vna vita in vno Christi spiritu, in quo viuunt
 tam beati illi, qui in cœlis, quàm fideles qui adhuc in car-
 ne ista (nisi fortè sint membra mortua) morantur. Hinc est
 illa Pauli confessio: Viuo autè non iam ego, viuit verò in *Galat. 2.*
 me Christus. Qui cū peteret dissolui ab hac carne, & à cor- *Philip. 1.*
 pore mortis huius, nū & à Christi corpore petebat dissol-
 ui? Nū vt Christi vita in ipso extingueretur, petebat? Ne-
 quaquam. Propterea ait: Cupio dissolui & esse cum Chri-
 sto. An igitur non erat in Christo? Imo erat qui dicebat:
 Nostra autè cōuersatio in cœlis est: cupiebat esse amplius
 & perfectius in Ipso. Ideo alibi ait: Mihi viuere Christus *Philip. 3.*
 est, & mori lucrum, vt comprehendam eum in quo & com- *Philip. 1.*
 prehensus sum: credimus enim quia simul viuemus cū illo,
 quoniam non posuit nos deus in iram, sed in acquisitionē
 salutis per dominū nostrū Iesū Christū, vt siue vigilemus
 siue dormiam⁹, in illo viuam⁹. Et hæc est Christi pollicita-
 tio *Ioh. 14.* Quia ego viuo, & vos viuetis. Omnes autè bea-
 tos viuere Christus semper aperta voce nobis testatus est. *1. Thess.*
 Cum dixisset enim de Abraham, Isaac, & Iacob, quia viue- *5,*
 rent, ne putarētur illi tantum viuere, à quibus appellatio-
 nem acceperat, vt vocaretur deus Abraham, deus Isaac, &
 deus Iacob, statim subiunxit. Omnes enim viuunt ei. Hoc *Luc. 20.*
 si credis, intellige vnam societatem viuentium in carne &
 dormientium secundum carnem in vno corpore, intellige
 nos ciues esse sanctorum & domesticos dei, etiam si sanctos
 ipsos nostros conciuēs, non videamus carnalibus istis ocu-
 lis. Sat est quod videantur in spiritu, nam corporis istius
 mystici vita, vita est spiritus, & oculos habet spiritales.

Iam de inuocatione. Vbi primū oportet de significa-
 tione vocis constare. Dicitur enim inuocatio variè *B. Aug.*
 gust.

Inuocatio gustinus talem facit huius vocis etymologiam, vt sit inuocare quod in se vocare, verba eius in Psalmo 30. sunt. Inuocas deum, quando in te vocas deum. Hoc est enim illum inuocare, illum in te vocare, quodammodo eum in domo cordis tui inuitare. Qua significatione frequenter in libris suis vtitur, quando fit inuocationis dei mentio. Extra controuersiam est secundum hanc significationem, solum deum inuocari, qui solus potest esse noster inhabitator ad salutem. Sed & aliter plerumque dicimus. Inuocare hoc esse, quod in auxilium vocare, secundum quem modum inuocamus & deum & creaturas, hoc est, in auxilium vocamus. Sed aliter deum, aliter res creatas.

Deum super omnia, cui dicimus: Auxilium meum a domino, qui fecit caelum & terram, quem etiam fatemur omnis boni authorem, & vnicam spei nostrae anchoram, Quicquid enim habent, aut possunt res creatae, ab ipso habent & per ipsum possunt, quoniam ex ipso, & in ipso, & per ipsum sunt omnia.

Hae inuocatio, adoratio quaedam est, & tam grande dicimus esse piaculum, inuocare alium, quam alium adorare: sumus enim filij Enos, qui docuit inuocare nomen domini, & scimus, quia omnis qui inuocat nomen domini, saluus erit. Contra vero, maledictus homo qui confidit in homine, & ponit carnem brachium suum, & a domino recedit cor eius, Hic prima quaestio nascitur, An oporteat nos deum inuocare tantummodo per nos ipsos, an licet ad haec etiam adhibere alios.

Aliter inuocamus creaturas tanquam subsidiarias nobis a deo in auxilium temporale collatas. Sic infirmus inuocat auxilium medici. Reus, aduocati auxilium: qui opprimitur a fortiore, principem inuocat. Breuiter temporale auxilium, vnde cumque petitur, modo non ab aduersaria potestate, non licet enim diaboli auxiliis vti. Hic iam altera nascitur quaestio, An liceat sanctos secundum hunc modum inuocare. Ergo quaestio de inuocatione sanctorum, haec duo potissimum quaerit: Primum, an liceat ipsis vti intercessoribus apud deum. Secundo, an generali inuocationis modo possint inuocari, vt succurrat & auxilietur nobis, siue intercedendo apud deum, sine conferendo in nos beneficia, quorum

Aliter deus, aliter res create inuocantur
Psal. 120.
Roman. 11.

Genes. 4.
Iohel. 2.
Hier. 17.

quorum habent à deo potestatem. Vbi hoc primum viden-
 dum, Vtrum possit Deus inuocari per intercessores. Quam
 questionem nimis infeliciter, aduersariorum quidam ali- *Deus per*
 quando tractarunt. Et propter verbum illud Christi, *Ve. intercesso*
 nite ad me omnes, qui laboratis. & c. Item illud: Inuocabis *res an pos*
 me, & ego exaudiam. Et plurima, quæ in eandem senten- *sit inuoca*
 tiam habet scriptura, voluerunt, non licere deum inuocare *vi.*
 per intercessores, vbi non expenderunt secum, & orantem
 & intercedentem ad eundem deum contendere, sed deum &
 intercessores tanquam duo contraria, alterum alteri op-
 posuerunt, vt qui intercessorẽ quæreret, videretur à deo re-
 cedere, cum tamen per intercessores deus non nisi a dea-
 tur. Aditur ergo seu inuocatur duob⁹ modis, per interces-
 sores medios & absque vlllo intercessore medio. Cum dicitur *Exod. 20.*
 tur: Non loquatur nobis deus, ne fortè moriamur, tu lo-
 quere nobis & audiemus, statuitur inter deum & nos, *Psalms.*
 mediator, qui dei voluntatem ad nos referat. Cum vero *18.*
 dicitur: Doce me iustificationes tuas, nullus mediator in-
 tercedit. Paulum apostolum docuit deus omnem verita-
 tem absque vllis mediatoribus. Ego enim accepi à domi-
 no (inquit) quod tradidi vobis. Sic ad Galatas primo. Ne- *I. Corin:*
 que enim ego ab homine accepi illud, neque didici, sed *11.*
 per reuelationem Iesu Christi. Potuit eodem modo deus *Actuum.*
 docere Cornelium Centurionem, sed noluit. Iussit autem *10.*
 vt accerseret Petrum, qui diceret & omnia quæ oporteret *Luca. 23.*
 eum facere. Latroni in cruce dimissa sunt omnia peccata
 absque vllis mediis: non erat qui catechizaret, qui bapti-
 zaret, qui à peccatis absolueret, qui communionem sacram
 porrigeret, potest & nos deus eodem saluare modo, sed
 placuit ipsi vt per ministros suos hæc nobis exhiberet, at-
 que vt per mediatores, doctrinam, fidem, sacramenta, &
 ipsius dona acciperemus. Fit igitur manifestum deum er-
 ga nos vt mediatoribus, vbi & quando ipsi visum fuerit.
 Ad eundem modum, nos vicissim exhibemus nos Deo, *Deus in-*
 duobus modis, per mediatores, & sine mediatoribus. Cum *uocatur*
 dicitur: Libera me domine à persequentibus me, nullus in- *per inter-*
 terponitur mediator. Cũ dicitur autẽ: Orate p me fratres, *cessores*
 vt liberer ab infidelibus qui sunt in Iudæa, mediatores *& sine*
 sta. eis.

statuuntur. Vtramq; inuocatioem exaudit deus, & mediata & immediatam. In vtraque ipse vnicus respicitur, spectatur, inuocatur, & solus nouit deus, qui arbiter est animorum nostrorum, quanam inter has duas sit acceptior, & maiorem referat fructum. Respicit enim in orationem humilium, & pauperes suos non despiciit, vt illa sit deo acceptior in qua fuerit humilitas maior: & nisi mediata illa vim magnam haberet, non vteretur ea tam frequenter apostolus Christi. Vtrumq; ergo dicimus, Dimitte nobis peccata nostra, sine intercessore: & orate pro me peccatore vos intercessores. Cum autem intercessorem statuimus, quem inuocamus? intercessorem ne ipsum, an deum? Arbitror tam stupidum neminem esse, vt putet hic intercessorem inuocari, sed ipsum deum tantummodo. Ergo cum dicimus, Sancta Maria ora pro nobis, solus vtiq; inuocatur Deus proprie ad quem intercessor mittitur, Maria autem quæ mittitur, interpellatur, & generali tantum acceptione inuocatur.

Hoc est igitur quod de vera inuocatione sentimus, eum qui præsidet vniuersæ Ecclesiæ, ab omnibus Ecclesiæ membris pariter inuocandum & adorandum. nec vllum hic excluditur membrum, cum debeant omnia pro se inuicem esse sollicita. Nec oportet eos qui debeant inuocare esse hic in humanis constitutos, & habere corpus: veri enim adoratores in spiritu adorant & veritate. Et adorant eum omnes angeli Dei, qui certe carnem non habent: Sic in Apocal. Spiritus & animæ interfectorum, inuocant eum. Atq; hinc supplicamus viuus confratribus nostris, vt orent pro nobis, & iis quoq; qui dormiunt in Christo similiter supplicamus, vt orent pro nobis, vtiq; enim sunt nostri confratres.

*Supplicamus viuis
& defunctis in
Christo.*

Cum deus sit omnipotens, vt dare possit quæcūq; petuntur, & optimus, vt dare velit. Cur nõ sepositis intercessoribus omnibus, ipsi per nos adimus eum solum? Licet sane, licet adire absq; intercessoribus, si ita ferat spiritus tuus, si tanta est fiducia, si cõscientia tam intrepida, si puritas animi tanta, si putas tua solius plus quàm aliorum intercessione promouere. Licet etiam si obruat te conscientia malorum, si trepides coram tanta Dei maiestate, modò ad sit fiducia, quæ inter hæc rara consistit: Oportet enim inuocare ea fide, quæ nihil hæsitet. Sed & intercessores licet cõparare,

parare, cum quibus simul & tu ores, etiam si reliqua omnia sint tibi integra, & mens, & cōscientia, & fides, & quicquid tandem illud est, quod orantem promouere queat.

Quid impediunt enim intercessores comparati & adhibiti: an obitant, aut remorantur conatus tuos? aut tibi fiduciam diminuunt? aut sunt conscientiae tuae graues & intolerabiles? Non opinor. Verum aduersarij imaginantur, sanctos qui ad intercedendum implorantur, esse opacum & castum quoddam interstitium, quod impediatur a vera inuocatione. esse viscum quendam, in quo hæreat concepta fiducia, ut non queat ad Deum vsque transuolare. Nos cōtra dicimus, sanctos esse lucem quandam, quæ reddat nobis Deum perspicuore, quæ tenebras nostras ex parte iuuat ut cognoscatur Deus, sicut oportet. Quibus habet oculorum acies, quid faciunt? Nonne adhibent sibi conspicienda? Chrystallus oculis obiecta, rei visibilis speciem exceptam, transfundit in cecutiētem. Nos itaque multo verisimilius quam aduersarij dixerimus, inuisibilem illum Deum, quodammodo in sanctis nobis apparere, in quibus cernimus eius dona, magnificentiam, liberalitatem. Nec periculum est, ne nos suspensos in se remorentur, cum nihil habeant suū quod non ad Deum nos dirigat. Proinde puto quo sanctiores fuerint intercessores quos adhibemus, hoc magis fiduciā nostram crescere, ut etiam malè nobis conscij, audeamus intercessoribus instructi melius sperare & confidere, quod certè in nobis ipsis ita se habere quotidie experimur.

Rursus imaginantur aduersarij se fieri Deo propinquiores, vbi absque intercessoribus ipsum adierint, quasi istud adire, aut propinquum Deo fieri, sit localis aditus corporis & non spiritalis ipsius mentis, quæ obstaculum nullum patitur: nimirum ita existimabat Phariseus ille in Euangelio, se Deo facilius propinquaturum, si non staret procul cum publicano. Sed Deus publicanum corpore remotum, animo proximum, exaudiuit præ superbo ac glorioso Phariseo. Nemo ignorat quanto præcelluerit apostolus Paulus illis, quos fidem Christi docuerat, & tamen hūc tantum ac talem virum, ac Deo semper mente proximum adiuuauerunt etiā intercessores, & putat aliquis per hoc, Apostolum

*Interces-
soribus nō
impedi-
mur à ve-
ra inno-
catione.*

se elongasse à Deo: aut quibus supplicabat vt pro se intercederent, fuisse Deo propiores quàm erât ipse? Nec puidit ipsum supplicare illis qui erât ipsi longè posteriores, & nos pudebit nos sanctis substernere, per quos vtique possumus propiores fieri? cum sint sancti omnes in Deo & Deus in ipsis. Quoties adhæc habet Apostolus, orate pro me fratres. Vbi iubet Theophylact. duo adnotare, Primo insignem Pauli humilitatem in orando, quòdque imprimis conueniat oranti humilitatis exercitiu: deinde quod Paulus cum tatus esset, indiguit tamen ope supplicantu. Quod si is indiguit intercessoribus, quid de nobis æstimandum? Valet igitur Pauli exemplum ad hæc duo, vt discamus nos humiliare & indigentiam nostram considerare: quanto enim humiliamur profundius, tantò facilius exaudiemur & impetrabimus. Nunc autem ex ipso Apostolo apparet humilitatis quãdam speciem esse, quod quæritur intercessor. Verùm hoc multo apertius cernitur in Ceturione illo, qui cum se iudicasset indignum qui Christum adiret, subornauerat intercessores primos Iudæorum, & venienti domino misit in occursum, qui dicerent: Domine non sum dignus vt intres in domum meam, propter quod & me ipsum non sum dignum arbitratus qui venirem ad te, tantum dic verbo & sanabitur puer meus. Cui præbuit Christus tale testimonium: Non inueni fidem tantam in Israël. Sed quorsum hæc? Nempe, vt ostendamus eos qui se indignos arbitrantur quos Deus exaudiat, non malè comparare & quætere sibi intercessores, atque hanc talem animi sui deiectionem, adeò non improbari Deo, vt sit ei multo acceptissima. Verùm istud pulchrè fatis in libro Delectorum explicatur.

Imaginantur præterea, eos diffidere Deo, qui implorat sanctos: vt quid enim, dicunt, a leuit sanctos, si Deo fatis confidit? Quibus nos, Ergò ne apostolus Paulus diffidit Deo? Ergò ne posuit ille carnem brachium suum, quãdo sibi comparauit intercessores? Si autem ille Deo non diffidit, quomodo nos diffidetiã conuincetis? Proinde nos non magis diffidimus Deo quàm Paulus, non magis quàm Centurio ille, sed fiducia nostræ iungimus nostri humiliatione, per quam fiducia in Deu iunctis intercessoribus amplius atque amplius

quæritur
in iudicij
-theophylact
-oratio
-equitas

amp
ylla
S
de
lan
ma
ris
ro
gò
nu
ves
illu
nù
vbi
ita
cess
fili
eos
in
cep
ter
ber
Ru
in
in
scel
tul
bea
esse
ted
mè
ex
Pe
lat
suis
cess
fals
su
inq

amplius crescat. Falsę sunt igitur imaginationes vestrę, nec
ylla ex parte vel scripturis, vel rationi consentaneę.

Sed obiiciunt nobis, Non extare vsquam mandatum Dei
de cõparandis intercessoribus. Nec scit homo (inquit Me-
lanth.) an velit Deus sic inuocari. Fingamus non extare
mandatum Dei, nihil ne licet, nisi sit expressum in scriptu-
ris: nihil ne pium, nisi quod mādato extorquetur? Vbi ve-
rò mādatum de Eunuchis propter regnum cęlorum, Er-
gò ne non licet se castrare propter regnum cęlorum, quia
nullum extat mandatum? Id quidem vos vestris in grauem
vestram & vestrorum damnationem persuadetis, & nobis
illud frequēter occinatis, frustra me colunt mādatis homi-
nū, profus extra causam. Verũ de hoc in posterioribus,
vbi Philippo respondendũ erit, latius dicemus. Neq; tamen
ita destituti sumus omni scriptura, vt submittendorũ inter-
cessorũ nullã habeamus imaginẽ. Est enim in scripturis cõ-
siliũ, est & exẽplum. Luc. 16. ait Christus: Facite vobis amĩ
eos de māmõna iniquitatis, vt cum defeceritis recipiãt vos
in æterna tabernacula. Arbitror cõsiliũ hoc esse, nõ præ-
ceptũ. Quæro autẽ, an possit quisquã benefactorẽ suũ ali-
ter, quã precibus suis intercedẽdo recipere in æterna ta-
bernacula? An habet aliquis in hoc regnũ maius imperiũ
Rursus quæro, Vtri pauperũ nos recipere suis orationibus
in æterna tabernacula certius & melius possint, viuētẽs ne
in carne, qui de seipsis nõdum sunt securi, & multis forsã
scelerib; obnoxij, an illi potius, qui accepta beneficia præ-
tulerũt in cœlum, qui cũ Lazaro in sinu Abrahã atq; inter
beatos spūs modo versant & orant p nobis? Vtrũlibet autẽ
cõsiliũ, mihi sat est qd ostēderim nos de intercessore submit-
tẽdo habere cõsiliũ Christi. Quod si nõ haberetur, extãt ta-
mẽ, quę nemo queat improbare tã in veteri quã noua lege
exẽpla plurima. Filij Israel venerũt ad Moysẽ atq; dixerũt:
Peccauimus quia loquuti sumus cõtra dñm & te, ora vt tol-
lat à nobis serpẽtes. Idẽ cũ vidissent se Philistæis hostibus
suis impares, magna trepidatione dixerũt ad Samuelẽ: Ne
cesses clamare pro nobis ad dominum Deum nostrum, vt
saluet nos de manu Philistinorum. Apostolus Paulus vin-
ctus propter euangelium interpellat Colossen. Orationi,
inquit, instate, vigilãtes in ea, in gratiarum actione, orãtes

*Cõsiliũ
de inter-
cessoribus*

*Num 21.
1. Reg. 7*

X ij simul

1. Thes. 5

simul & pro nobis, vt Deus aperiat nobis ostium sermonis, ad loquendum mysteriū Christi. Idem precatur vt faciant Thessal. Orate, inquit, pro me fratres. Et in epist. 2. cap. 3. his verbis: De cetero fratres orate pro nobis, vt sermo Dei currat & clarificetur sicut & apud vos, & vt liberemur ab importunis & malis hominibus. Idem instanter poscit Hebræorū orationes: Orate, ait, pro nobis, amplius autem deprecor vos hoc facere, quo celerius restituar vobis. Romanos obsecrat per dominum Iesum Christū, & per charitatem spiritus sancti vt se adiuuent in orationibus. Ex quibus omnibus vides pie & Christiane lector, Deum inuocari etiam per mediatores seu intercessores. Ad hæc non posse superflua esse aut contemnenda subsidia orationum, quæ tantoperè beatus ille Apostolus pro se fieri flagitabat.

Quod si Apostolus ille confratres suos, nullis ei meritis pares, tam sedulo interpellauit, indignū est, vt nos sanctos pro meritis suis in cælo coronatos ad orandum pro nobis imploremus? Si permittitur nobis miseris peccatores, in carne viuentes, destinare intercessores ad Deum: non licebit interpellare & comparare nobis intercessores beatos illos qui iam cum Christo regnant? Vulgata est aduersariorum tergiuersatio, sed vana. Dicunt exempla ista ad viuos solummodo pertinere, neque se reprehendere, quod inuocantur viui, sed quod mortui inuocantur. Datis ergo nobis quod liceat submittere intercessores viuos. Hic corrunt tam multa argumenta vestra. Non ergo, quod nobis obicere soletis, intercessores obscurant gloriam mediatoris. Non auocant à vera inuocatione, non desperant de Deo, nec diffidunt, nō etiam fugiunt Deum, aut ponunt fiduciā in homine, qui precatore ad Deū pro se subornant. Quod ergo habetis amplius argumentum, quo inuoluetis inuocationem sanctorum? An hoc vnum quod hi sunt mortui, illi viui? Ita scilicet plus valebūt viui vestri, quàm viui Dei. Quæro autē vos, si est defunctis in Christo vna nobiscum societas, si corpus vnum, si sumus alter alterius membra & fratres, si diligunt nos, si non sunt pro se, sed pro nobis solliciti, si orant alioqui pro nobis, si viuunt & regnant cum Christo in patria, ad quem nos contendimus, (quæ omnia arbitramur vos non negare, aut si negatis, scriptura conuincit

uinci & probari possunt) cur non licet & illos interpellare, & comparare nobis intercessores? Cùm liceat intercessores submittere, cur solos viuos, & non illos? Quid habent viui præ sanctis defunctis? imò quid nō habent sancti cum Christo regnantes quo adhuc quotquot viuunt sunt destituti? Carnem scilicet habent viui, quam defuncti non habent, cum habeant alia multa orandi facultatem promouentia, quæ in viuis desiderantur: nisi vos fortè putatis carnem orationem promouere, & iam non amplius dicendum esse, Veri adoratores adorabūt in spiritu, sed ita: Veri adoratores adorabunt in carne: hoc enim vos vultis, nec video quid obtendatis aliud.

A carne expediri ad orandi quoque sunt expeditiores.

Scimus esse quidem secūdum corpus defunctos sanctos, & corpus ipsum dormire ac quiescere, ego autem nō posco vt manibus, pedibus aut corporis sui seruitio mihi succurrant, sed dona & suffragia exigo, quæ sine corpore datur, per illum cui viuunt, cui non dormiunt. Nam quod dicit Apostolus, non est in Christo masculus & fœmina, non est Iudæus neque Græcus, nō est seruus neque liber, omnes enim sunt vnū in Christo Iesu: huic ausim ego propter Christi vocē addere, nō est mortuus neq; viuus, oēs etenim viuunt ei, & sunt vnū omnes in Christo Iesu. Cur vos corpus Christi in his quæ ad Deū pertinent diuiditis? An non est ille Deus, diues in omnes qui inuocant illum? aut viuorum tantum Deus? An bicorporem facitis Christum, sicut Etanici Ianum bifrontem, & Geryonem tricorporem?

Hic le Tori pio duxi concedendū, vt paucis respondeam ad hoc quod solēt iactare, In scripturis nulla extare de inuocatione defunctorum exempla, quāquam parū dialecticè argumententur, Non est scriptū, ergo non est factum: vt hac ratione nihil possint aduersum nos efficere. Tamen vt donemus eis, non fuisse in Veteri lege morem inuocandi sanctos, non oportet hinc concludere nobis nunc nō licere: alia est huius temporis, alia illius ratio. Primum enim, Quare in populus ille veteris legis rudis fuit & intractabilis, atque ad idololatriam valde inclinatus, à qua tot terroribus vix vi nō fuit abstrahi poterat, vt patet in libris Moyfi, Iudicū, Regum, & prophetarum. Proinde non mirum, si de beatorum spirituum interpellatione non sit eis facta traditio clara. Non

Quare in lege veteri non fuit vsus inuocandi sanctos.

X iij enim

enim expediebat, proclius illis viâ ad idololatriæ crimen
facere, quod per implorationem sanctorum populus ille po-
terat incidere, potissimum regnante adhuc diabolo, qui to-
tum mundum idololatria sibi habebat deuinctum. Adhuc
nondum inclaruerat fides resurrectionis. Nondum vulgo
credebantur qui defuncti erant in beatitudine viuere, quod
tempore legis nouæ primum reuelatum est. Nondum etiã
Christus resurrexerat, qui captiuam duceret captiuitatem.
Iam quomodo implorarēt eos quos nesciebāt viuere? Ne-
que tamen nulla est in veteri lege inuocationum istarum
obumbratio: quod non est difficile ostendere, si permittat-
ur nobis ad exemplū Christi, quando dixit, Non est Deus
mortuorum, sed viuētium ex hoc verbo legis, Deus Abra-
ham, &c. nobis quoque literam legis tractare, & figuræ ei-
us explicare. Sunt & alia in lege inuocationi sanctorum
tã proxima, vt nihil propius. Qualia sunt: Memento Abra-
ham, Isaac & Iacob. Item, Memento domine David, & om-
nis manuetudinis eius. Item quæ in libris Machabæo-
rum de Onia & Hieremia leguntur. An putamus Iudæos
illos quibus nō erat incredibile Hieremiam orare pro po-
pulo & ciuitate, hoc nō optasse quoque vt fieret? Et cui nō
videatur verisimile quod de Hieremia illic refertur, olim
etiam ante ea tempora creditum fuisse, beatos patres orare
pro viuētibus, præsertim apud eos quibus animarum im-
mortalitas, & fides resurrectionis erat persuasa? Sed non
est hoc scriptum dicent. Quid tum? Estō vt neque factū sit:
non de hoc multum anxie contendo. Vt non habuerimus
exempla synagogæ, habemus tamen exempla Ecclesiæ:
non quidem conscripta nobis in euangeliis, quæ sunt de
solo Christo: scripta sunt tamen per patres quibus indubi-
tata fides in Ecclesia habetur. Præter vnum Paulum reli-
qui Apostoli, aut parum aut nihil scripserunt, tradiderunt
autem plurima quæ in ecclesiis retenta sunt, & ab eorum
successoribus fideliter conscripta, in quibus (vt opinor) est
& ipse modus inuocandi sanctos cum Christo regnantes.
Tam vetus est enim hæc ecclesiæ consuetudo, vt quotquot
inuocationis meminerunt, non referant primam eius ori-
ginem, sed de ea tanquam antiqua, olim tradita, vtitata
atque recepta loquuntur. Quod vt manifestum tibi fiat,
subiiciam

2. Macha
bæo. vlti.

subiiciam hic aliquos insignes, & quorū semper fuit in Ecclesia celebris authoritas patres & doctores, quorū quidā etiam sanguinis sui effusione, fidē catholicam roborarunt. Vnde cognosces lector, hūc supplicandi sanctis vsum non tam recēter quā garriūt heretici in Ecclesiā introductū, sed tum etiā fuisse quādo sequebantur tyranni, quādo ad carnicinas pro cōfessione fidei trahebantur fideles.

In primis erit eius nobis idoneus testis magnus ille *Origenes*, patre Leonida martyre natus, & ipse quoq; cōfessionis gloria clarus. Is libro secundo in Iob, ad finem ita ait: Mors apud Iob mortua est, cum omnibus efficientiis suis: iustitia vero quæ in viuente pridem vigeat, magis ac magis in illo defuncto diuinis visionibus, atq; diuino colloquio reuixit. O beate Iob viuens in perpetuum apud Deū, Ora pro nobis miseris, vt etiā nos terribilis Dei misericordia pteget in oibus tribulationibus, & eripiat ab oibus oppressionib⁹ maligni & cōnumeret nos cū iustis, &c. Idem pbat nobis inuocationem sanctorū in cōmentariis quos scripsit in Cantica. In lamento quoq; suo inuocat, Patriarchas & Apostolos omnesq; Christi martyres.

Magnus quoq; Basilius in homilia, quam habuit in sanctos quadraginta martyres, dat clarum inuocationi, testimonium. Qui tribulatur (inquit) ad quadraginta cōfugit, qui letatur ad ipsos decurrit: ille vt molestiarū solutionē reperiat, hic vt res secundæ ipsi cōferentur. Hic mulier pia pro liberis orans deprehenditur, itemq; peregrinanti marito reditum, ac infirmo salutem petens.

Gregorius Nazianzenus ille cognomēto Theologus, *Gregorius Nazianzenus*, frequenter in declamationibus seu orationibus suis sanctos inuocat. In oratione quam habuit de S. Athanasio, ita ait: Tu autem è supernis propitius nos respice, & populum hunc sanctum dirige, Trinitatis sanctæ adoratorem, & nos in pace quidem foue & cōpasse, in certamine autē dirige & suscipe, & cū teipso statue, & iis qui tales sunt vt tu etiā si magna sit petitio, &c. Vides Lector, non esse hic p̄popocēiam vllā, vt volunt aduersarij, nec temerē ei hæc verba elapsa, quin addit (etiā si magna sit petitio.) Idē facit in oratione habita post octauum annū à morte magni Basilij. In oratione quoq; de S. Cypriano, vbi ita ait: Tu

X iij nos

nos ab alto propitiuſ respice, noſtrumq; ſermonem ac vi-
tam dirige, & ſanctū hoc ouile paſce, aut vnā rege, ac reli-
qua (quātum poſſibile eſt) ad meliora diſpone, moleſtoſq;
lupos, ſyllabarum & verborum venatores illoſ abige, &c.
Meminit in eadem oratione virginis periclitātis, quē bea-
tam virginem Mariam vt opem ſibi ferret implorauit.

Chryſoſt. Chryſoſtomus ille alter Paulus, in ſermonē de Sanctis
martyribus Iuuentino & Maximo: Sepe (inquit) ſanctos
martyres inuiſamus, tumuloſ adornemus, magnaq; fide re-
liquias eorum cōtingamus, vt inde benedictionē aliquam
aſſequamur. Etenim ſicut milites vulnera quæ in præliis
ſibi inſiſta regi mōſtrantes fidenter loquuntur, ita & illi,
in manibus abiecta capita geſtantes, & in mediū afferētes,
quęcūq; voluerint, apud regē cælorū impetrare poſſunt.
Proinde magna fide promptitudinēq; huc veniamus, &c.
Idem Hom. 44. in Genef. Id ſcientes dilecti, cōfugiamur
ad ſanctorum preces, & oremus, vt pro nobis intercedāt.
Idem Hom. 66. ad populum Antiochenum, vbi cōparat
gloriam ſanctorū martyrum, regum & tyrannorum trium-
phis: quę oſtendit omnia periſſe, ſanctos verò in ſumma
veneratione haberi, demones torquere, à peregrinis etiā
inuocari, vbi inter cætera ait: Ipſe qui purpuram indutus
eſt, accedit illa complexurus ſepulchra, & faſtu depoſito,
ſtat ſanctis ſupplicaturus, vt pro ſe apud Deū intercedant,
& ſcenarum fabrum, & piſcatorem vt proteſtores orat
qui diademate redimitus incedit.

*Hierony-
mus.* Hieronymum defendere Inuocationem ſanctorū ad-
uerſus Eunomium & Vigilantium, iam ſuprà oſtendimus.
In Epitaphio quoq; Paulæ ad Euſtochium, hæc ſunt eius
verba: Vale Paula, & cultoris tui vltimam ſenectutem ora-
tionibus iuua, fides & opera tua Chriſto te ſociant, præ-
ſens facilius quod poſtulas impetrabis.

Ambroſi^o Beatus Ambroſius quem perperā aduerſum nos citant
heretici, vt poſtea videbis lector, frequenter meminit in-
uocationis ſanctorū. Prætereo quę in Antididagmate & ali-
iſ ſcriptoribus citata ſunt. In libro de viduis ita ait: Et tu
habes proximos qui pro te ſupplicent: habes Apoſtoloſ
proximos, & habes martyreſ proximos, ſi martyribus de-
uotionis ſocietate miſericordiæ quoq; muneribus appro-
pinques.

pinques. Ama ergo propinquitatem Petri, affinitatē Andree, ut pro te rogent, & recedat cupiditates tuæ, verbo Dei pulſe. Petrus & Andreas frater eius, tunc (loquitur de ſocrū Petri per Chriſtū febribus liberata) pro affinitate poterāt, nunc iam poſſunt pro nobis & pro omnibus impetrare. Videtis enim quod magno peccato obnoxia minus idonea ſit quæ pro ſe precetur, certè quæ pro ſe impetret, adhibeat igitur ad medicū alios precatōres. Et paulò poſt: Obſecrandi ſunt angeli pro nobis, qui nobis ad præſidiū dati ſunt, martyres obſecrandi, quorū videmur nobis quoddam corporis pignore patrocinium vendicare.

Poſſunt pro peccatis rogare noſtris, qui proprio ſanguine etiā ſi quæ habuerūt peccata lauerunt. Iſti ergo ſunt Dei martyres, noſtri præſules, ſpeculatores vitæ, actuumq; noſtrorum. Nō erubeſcamus eos interceſſores noſtræ infirmitatis adhibere, quia ipſi infirmitatem corporis etiā cum vincerent cognouerūt. In oratione funebri de obitu fratris ſui Satyri, teſtatur hunc Satyrū ſuis votis apud ſanctum martyrē Laurentiū impetraſſe cōmeatū, Atq; vti nam (inquit) nō ſolum cōmeatum, ſed etiā prolixum vitæ tempus rogafſes. Potuiſti annos plurimos impetrare viuendi, qui potuiſti cōmeatum impetrare veniendi.

Prudentius in libro Peri ſtephanon, in hymno beatæ prudētis

Agnētis martyris ſic orat:

<i>Virgo felix, o noua gloria,</i>	<i>Cui poſſe ſolis cūctipotens dedit</i>
<i>Caeleſtis arcis nobilis incola,</i>	<i>Caſtū vel ipſum red dere fornicem</i>
<i>Intende noſtris coluionibus,</i>	<i>Purgabor oris propitiabilis,</i>
<i>Vultum gemello cū diademate:</i>	<i>Fulgore, noſtrū ſi iecur impleas.</i>

In hymno quoq; martyriū Hemiterij & Chelidonij.

<i>1 Conſequentat obſecrantes</i>	<i>Tanta pro noſtris periculis</i>
<i>Voce, votis, munere,</i>	<i>Cura ſuffragantium eſt.</i>
<i>Exteri nec non orbis</i>	<i>4 Non ſinant inane vt vllus</i>
<i>Huc colonus aduenit.</i>	<i>Voce murmur fuderit,</i>
<i>2 Nemo puras hic rogando</i>	<i>Audium ſtatimq; ad aurem</i>
<i>Fruſtra congeſſit preces,</i>	<i>Regis æterni ferunt.</i>
<i>Letus hinc teſtis reuertit</i>	<i>5 Inde larga fonte ab ipſo</i>
<i>Supplicator ſletibus.</i>	<i>Dona terris inſtuunt,</i>
<i>3 Omne quod iuſtum popoſcit</i>	<i>Supplicum cauſas petitis</i>
<i>Impetratum ſentens</i>	<i>Quæ medelis inrigant.</i>

Nihil

6 Nihil suis bonus negauit Testibus quos nec cathene,
 Christus vnquam testibus, Dira nec mors terruit.

Augustinū aduersarij vel inuitum nobis eripere conā-
 tur: Quem egregiè defendit Bartholomeus Latomus, vt
 non speret amplius aduersarij, tale aliquid frustra tētare,
 Clara & manifesta est Augustini inuocatio ad sanctos, in
 libro de spiritu & anima: clara item in lib. meditationum
 cap. 24. Meminit quoq; & in alijs libris sepius patrocini-
 um, quę homines suis inuocationib⁹ à sanctis impetraue-
 re. In lib. de cura pro mortuis agenda dicit: Viuos oratio-
 nibus cōmendare patrociniō S. martyriū suos amicos, quo-
 rum corpora in eorum basilica sepeliunt, capite quarto.

Damascen⁹ ille Iohānes, defectam manū fufis ad beatā
 virginē Mariā precibus, rursus recuperauit, sicut in vita
 ipsius testatur Iohānes patriarcha Hierosolymitanus. Sed
 & ipse lib. 4. cap. 21. & alijs plerisque locis venerationem
 & inuocationem sanctorum defendit.

Habes ex istis Christiane lector, pro demonstrāda ve-
 teris & purioris Ecclesię pietate, quā sanctè videlicet ac
 religiosè coluerint, inuocauerintq; olim fideles beatorū
 martyriū spiritus. Protuli autē ex diuersis Christiani orbis
 prouincijs, paucos quidē, celebratissimos tamen Ecclesię
 doctores, atq; etiā satis multos, si tecum expēdas, quā ra-
 ros habuerit ætas illa scriptores, & quā multa eorū scripta
 interea tēporis interciderint. Habes ex Asiā & Oriente,
 Basil. Mag. & Gregoriū Nazianzenū, Iohannē Damascē-
 num ex Palestina, ex Aegypto Origenem, Augustinū ex
 Africa, Prudentiū Hispanum, Iohannē Chrysoctomum
 Græcum, Ambrosiū & Hiero. Latinos: ita vbiq; locorum
 erat omniū vna fides, & cōsensus vnus. Nec dubitabatur
 de hoc, vtrū liceret sanctos implorare. Puto autē quod de
 media & posteriori ætate, nemo documenta vlla requirat,
 quorum tanta extant vbiq; locorum indicia, vt sint omnia
 eorum plena & plus quā referta. Cōfer autem mihi tam
 preclaros viros pietate simul & doctrina insignes, ac toto
 orbe per tot terrarū spacia diuisos, nec vno simul oēs tēpo-
 re, sed hos illis antiquiores, in eadē nihilomin⁹ fide cōfen-
 tientes, cum obscuris istis paternarum institutionū deser-
 torib⁹, apostatis ac hæreticis. Nulla re alia nisi sacrilegijs,
 mona-

monasteriorum direptionibus, prophanatione templorum, stupris virginum Deo consecratarum, blasphemis, seditionibus, & infinitis aliis supra omnes omnium temporum hereticos facinoribus nobilitatos, ac tum demum expede, delibera & diiudica, si habes ullam salutis tuae rationem, cui fidem tuam credere debeas, praesertim cum neque verbum Dei, neque traditiones apostolicas, neque communis omnium temporum & locorum consensus, neque patres orthodoxi aut aliud quippiam cui fides haberi debeat, eis suffragetur. Id quod iam partim luce clarius ostendimus, partim in sequentibus, ut & ipse palpare queas, sumus ostensuri. Quod enim iactant verbum Dei, vanum est, quod antiquitatem suorum dogmatum, similiter vanum est: tamen si ementantur nonnunquam res quasdam, quae possint alicui videri antiquae, si tamen conferantur cum scriptoribus illorum seculorum, mera esse figmenta, fallendis & seducendis nominibus composita, luce clarius apparebit. Ita solet impij fingere nonnunquam caeremonias, veris Ecclesiae caeremoniis similes, ut hac specie incautos decipiant, verasque Ecclesiae caeremonias extrudant. Sic Iulianus impius ille apostata, & astutissimus Ecclesiae persecutor, commentus est ritus quosdam gentilium processionum, quibus Christianorum processiones aboleret, instituitque; deorum suorum cultoribus caeremonias nostris similes, sperans falsa ista optime religionis imitatione, cultum deorum propagare. Cuius consilium & hic imitati heretici, cum nuper processionum caeremonias damnarent, nunc eas student imitari, suaeque aptare perfidiae. Note sunt litanie Ecclesiae, in quibus militans ista Ecclesia, triumphantem, omnes videlicet sanctos inuocat, ad orandum communem Deum pro nobis. At interim seruant & aduersarij processiones, dicunt nobiscum Kyrie eleison, sanctissimam nobiscum Trinitatem inuocant, omisis autem angelis, apostolis, martyribus, confessoribus, virginibus prosiliunt ad finem, ubi dicitur: Peccatores, te rogamus audi nos, cum his quae deinde sequuntur, quae sicut nos pronunciant. Praeclare scilicet, fingent nobis quoties Litaniarum fit mentio apud veteres, nouitias istas intelligi, easque veras esse, nostras falsas Litanias populo persuadent, quo sanctorum catalogum, ab orationibus nostris excu-

*Tripart.
hist. lib. 6*

dant. At si hoc volunt, demōstrent suas alicubi apud vete-
 res. Quod si nō possunt, necesse est nouas imposturas esse.
 Non improbamus quidem quod supplicat S. Trinitati.
 Quin hoc ipsum sanctū, iustū & bonū est. At quod sanctos
 excludunt præter totius Ecclesiæ omnium seculorum con-
 suetudinem, cui probetur? Constat iam multis seculis in-
 uocatos sanctos in Litanis, cuius originem referunt qui-
 dam ad Gregorium magnū, qui sub Mauritio imperatore

*Vetusitas
 Litaniarum.*

vixit, circiter annum domini 580. sed tamen multo anti-
 quiores fuisse cōstat ex Victore Vitenfium episcopo, qui
 sub Zenone vixit, & memorat nobis sua ætate sub Arria-
 norum persecutione, ita fuisse supplicatum: Adestote an-
 geli Dei, deprecemini patriarchæ, orate sancti propheta,
 estote apostoli suffragatores, præcipuè tu Petre beate, tu
 sancte Paule gentium magister, &c. Vnde satis apparet,
 quomodo & persecutionis tēpore sanctis omnibus suppli-
 cauerint, & hunc ritum à maioribus (qui non poterāt nisi
 primitiui esse) acceperint: quis credat enim illos primum
 absq; vllō maiorū exemplo (persecutionis potissimū tem-
 pore) nouum cōmentum voluisse de supplicandis sanctis
 confingere, & nō potius inhærere fidei veterum, pro qua
 sanguinem suum fundebant?

Tandem fingunt aduersarij, sanctos auersari nostras
 inuocationes, nec gratum habere cultum alium præterquā
 imitationis, & prædicationem suarum virtutum. Sed vnde
 hoc nobis affirmabunt? Fortè in Concilio aliquando san-
 ctorum fuerunt rapti in tertium cælum, vbi facti sunt de

*Sancti a-
 mant in-
 uocari ad
 succurren-
 dū nobis.*

eorum voluntate & sententia certiores. Nos autem legi-
 mus, quod viuentes adhuc in carne inuocatores admile-
 runt, & quid putamus facere modò in regno patris apud
 Christū? Actorū 3. Petrus & Iohānes dixerūt ad mendicū
 illū claudū ex vtero matris suæ: Respice in nos, quod tan-
 tūdem valet, ac si dicatur: Si vis sanari, pete opem nostrā,
 præsto sumus qui & possumus, & volumus, sed vt petas, vt
 speres, vt mendices à nobis oportet, hoc est, respice in nos.
 At ille intēdebat in eos, sperās se pecunias ab eis acceptu-
 rum, cui respondit Petrus: Noli in nos respicere ppter au-
 rum vel argentum, quæ nō habemus: si quod habemus fla-
 gitas? En damus: In nomine Iesu Christi Nazareni surge
 & ambula.

Vides

Vides hic vt non ferant tantum sibi supplicari, sed inu-
 tet etiam. Respice (inquit) Petrus in nos. Ecce & alias sup-
 plicationes. Act. 5. Augebatur credetium in domino mul-
 titudo virorum ac mulieru, ita vt in plateas eicerent infir-
 mos, & ponerent in lectulis ac grabatis, vt veniete Petro,
 saltē vmbra illius obumbraret quenquā illorū, & liberarē-
 tur ab infirmitatibus suis. Cōcurrebat autē & multitudo vi-
 cinarū ciuitatum Hierusalem, afferentes ægros & vexatos
 à spiritibus immundis, qui curabantur oēs. Si nihil posce-
 bant isti, si non supplicabant Petro, ad quid egrotos affere-
 bant? Et hi quidem ad vmbra Petri, fide & votis suos op-
 tabant curari: nos idem nō faciemus ad B. apostoli ossa &
 cineres? An potior est ossium vmbra ipsius ossibus? Et quid
 si nos quoq; vmbre ossiū assideamus? nō est vmbra, vmbra?
 Hęc tunc passus est circa se fieri Petrus, nec repulit eos qui
 sub vmbra corporis sui poscebāt ab ipso sanitatē: & nos re-
 pulsus est, qui ad ossa sancta, aut expressius eius simula-
 crū quam sit vmbra, idem facimus? Nos enim ad imagines
 nō aliter sedemus, quā si ad vmbra sedeamus, ipsum san-
 ctum ac magnū dei ministrū, cuius est vmbra ista, specta-
 ntes in cælo, atque ibi pro nobis vt intercedat supplicantes.
 Sic Act. cap. 9. Mortua Thabita, audientes discipuli q̄ Pe-
 trus esset Lidde, miserunt duos viros ad eum rogantes, Ne
 pigriteris venire ad nos. Exurgens autē Petr⁹ venit cū illis.
 Et cū aduenisset, duxerunt illum in cœnaculū vbi iacebat.
 Et circum steterūt illū omnes viduæ flentes, & ostendētes
 tunicas quas faciebat illis Dorcas. Miserūt rogantes vt fe-
 stinus adesset. Ad quid? vt videret mortuam? aut vt tunicas
 videret? Sed hoc indignū. Ergo memores mortuorū quos
 Christus resuscitauerat, tale aliquid à Petro fieri efflagi-
 tabant, quē ille vicarium suum reliquerat in terris, qui que-
 iam virtute domini, & magistri sui miracula nō pauca per-
 petrauerat. Fuit autem supplicatio illa valida: Circumsta-
 bant omnes viduæ flentes, & ostendentes tunicas, quas
 illa nō esset factura amplius, nisi à morte suscitaretur: hoc
 poscebāt lachrymę illæ, hoc tunicæ ostensæ. Non erat hoc
 satis inuocare? Quid autem inter hęc Petrus: Num repulit
 à se importunos? Num scidit vestimenta sua, quemadmodū
 Ioram ille, dicens: Nūquid deus ego sum vt occidere pos-
 sim

sim & viuificare? Non sane: sed eiectis omnibus foras, ponens genua orauit. Sic Petrus inuocatus, orat, intercedit, impetrat Thabitæ vitam. Vt imploraretur admisit, exhorruit adorari: proidentè ad genua sua Cornelium, vt ipsum adoraret, exprorecta manu p totinus retraxit, dicens: Surge & ego homo sum, deum adora. Cum Lystrij Paulum Mercurium, & Barnabâ Iouem esse crederent, & sacerdos adductis hostiis veller sacrificare, Apostoli conscissis tunicis suis euestigiò exilierunt in tutbas, clamantes & dicentes: Viri quid hæc facitis? Et nos mortales sumus similes vobis homines, Quando autè tale aliquid egerunt in auxiliù implorati? Adorantes & sacrificantes à se reiecerunt, & gloriâ dabant cui debebatur, Deo. Nunquid in subsidiù inuocati quenquam repulerunt aut dixerunt: Quid petis à nobis sanari? quid petis intercessores? Tu ipse deum adi, nõ est tibi intercessoribus vllis opus. Hoc discrimine cū adhuc viuerent, docuerunt, quod aliter deum, aliter sanctos inuocare oporteret. Fingunt autè aduersarij quod nolint ea etiâ imploratione, qua viuètes inuocati sunt, modò implorari: id est; sine vlla graui ac digna ratione, aut scripturarũ authoritate, cū res ipsæ nimium ipsos aberrare, palam testètur. Si nolunt enim implorari, nequè viui vt fieret, debuerunt admittere. Nunc autem & viui admiserunt, & à carne soluti, exaudiunt supplicantes. Quare exaudiunt, qui tam acriter sacrificantibus restiterunt, si nolunt inuocari? Quare nõ abigunt temerarios? non reddunt maleficia, quando beneficia poscuntur, si tanquã idololatriã execrantur? Si nolunt autem maleficia, propter bonitatem suam irrogare, saltem cur non à beneficio, si inuocari nolunt, abstinent? Quare alunt beneficiis suis, nostram (vt vos vultis) impietatem? An & sancti illi beatorum spiritus ludificant nos, & imponunt hominibus qualiter olim spiritus nequam & mali faciebant? Si fingitis sanctos ista fieri latere, sed geri hæc per spiritus malos hominum seductores, num & deum possunt fugere? Quare, ille permittit tot seculis in Ecclesia durare errorem istum? Qui si est error, iam Ecclesia nõ est Ecclesia, cū sit Ecclesia columna & firmamentũ veritatis. Et vbi nam per annos mille quadringentos & amplius fuit Ecclesia, si Catholica, quæ ita errauit non fuit Ecclesia: aut vbi pro-

promissio illa dei fuit, Portæ inferi nō præualebunt aduersus eam? Et, Ego vobiscum sum omnibus diebus ad cōsumationem seculi. Cum sit autem deus verax, & homo mēdax, propter promissionem dei infallibilem, stat & manet Ecclesiæ, stat quoq; & manet Ecclesiæ fides incōcussa, nec vetis, nec pluuis cedens, nec fluminibus. Cōtra vero quod super arenam aduersarij struxerunt, quanto eleuatur amplius, hoc grauius sua ipsius mole corruit. Fieri enim non potest, vt impunē in cœlum os suum, quis tulerit.

Habes itaq; lector pie & Christiane, claram, apertā, ac minimē fucatam expositionem eius fidei, quam de sanctorum intercessione ac inuocatione in Ecclesia Catholica, vt semper, ita modò atq; etiamnum & retinemus & docemus cum remotione quorundam scrupulorum, quales fortassis incautū offendere poterant. Ad quam nos Philippus falsa illa, maligna & nequam tradactione fidei nostrę, coegit. Nimirum, qua non veretur de nobis scribere, tibiq; & orbi reliquo persuadere, nos de sanctorū inuocatiōe aliud sentire, aliud docere, censere eam ob publicam tranquillitatem tolerandam, non probare, atque hunc quantulus est error (vt ipse ait) infirmitati populi donandum: ceterū priuatim & clam sentire cum ipsis. Sentiat cum eis, qui volet Christi & Ecclesiæ defertor esse, qui fidē habet quauis stipula leuiorem, cui perinde est, hoc credat an illud: Nos alios habemus quibus cōsentiamus. Ciuitatem dei viuētis, Hierusalem cœlestē, & multorū miliū angelorum frequentiam, & Ecclesiā primitiuorū, qui conscripti sunt in cœlis, & iudicem omniū deum, & spiritus iustorū perfectorum, & testamenti noui mediatorē Iesum, & sanguinis asperionē melius loquentē quā Abel, quem videte ne recusetis loquentē. Loquitur aut nobis per sanctos patres, quos illo suo spiritu impleuit, de quo pollicitus est nobis: Cū venerit ille spiritus veritatis, quem ego mittam vobis à patre, ille vos docebit omnē veritatē. Loquitur itē vniuersalis fidei concordia, quę catholica est, quę debet nobis indubitati testimonij loco haberi: ac demū attestatiōe nobis loquitur, tot tantorūq; beneficiorū, quę per inuocatiōē sanctorū suorū pijs quibusq; misericors, liberalis & verax impertit. Hę sūt voces quę semp loquūtur & susurrāt in aurib⁹ fidelīū, ppter
 quas

quas dictū est omnibus: Hodie si vocē ei⁹ audieritis, donec hodie cognominatur, hoc est, donec Christi regnū durat, nolite obdurare corda vestra, quemadmodū in illa exacerbatione eorum, quorū cadauera prostrata sunt in deserto.

Diluta suspitione in quam nos Philippus conicere nitentur, strataq; ad occurrēdū aduersariis via, restat nunc vt argumēta, sophismata & tendicula, quibus Bucerus, Philippus, Oldendorpius, & quotquot sunt aduersarij, hanc veritatis doctrinā oppugnant, disiciamus: vbi dabitur etiā occasio explicandi plurima, quę hīc volumus cōsultō premittere, quo aduersariorū calumniis in loco postea obiecta, melius eadem perciperentur. Qualia sunt: An percipiūt sancti nostras preces, & quomodo credatur hoc fieri. De diuersa curationū virtute, qua videmus hūc sanctū, illa, alium alia gratia à deo præditū. De meritis sanctorum, quo illa nobis modo suffragētur. De reliquiis sanctorum, & miraculis apud eorum, siue sepulchra, siue imagines. De peregrinationibus, & votis piorū in sancti alicuius honorem susceptis. Quę omnia ego quidem parauerā continuo progressu absoluerē, licet irrideant ea prophani & heretici homines. Cæterū conuenit me typographus, querens librū præter suam opinionē turgescētem, nō posse modo finiri, ac iam adesse nūdinas, è quibus laboris sui præmiū aliquod exspectaret, eaq; de causa petebat, vt sibi permitterē librū hoc loco secare, vt qui alioquē etiā præ suū in hac forma magnitudine necessariō secand⁹ videretur. Quod cū & ipse ita se habere cernerē, permisit: sed præcipue ob id ne diu Lector Christianus hac nostra qualicunq; opella fraudaretur, quam cupiebam pro fidei nostrę Catholicę assertionē, omnibus fieri communem. Propediem igitur Lector beneuole, & hæc ipsa quę desunt huic operi, & ceterorum quę in iudicio illo Colonien. asseruntur integram defensionē, propitio, adiuuanteq; nos deo, tibi dandam alio Volumine, expecta. Hoc tantum posco, vt pios nostros conatus apud Christum dominum & saluatorem nostrum tuis interim precibus iuues.

Societatis Jesu Paderbornæ.
FINIS.